

Kosovo
Local
Government
Institute

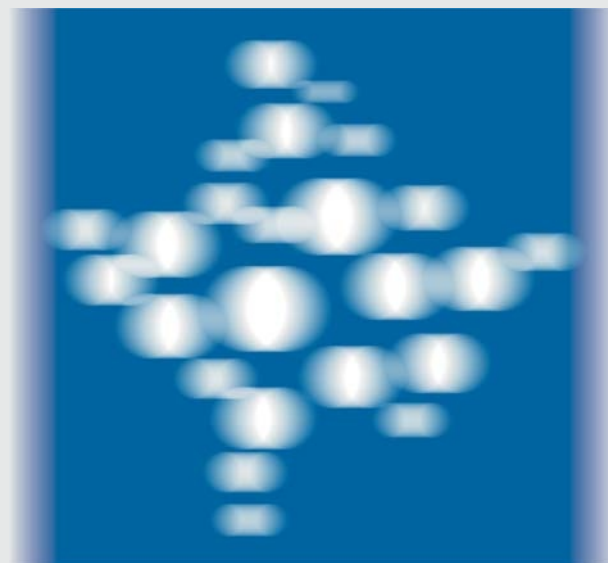
Kosovo Local Government Institute
Kosovar për Qeverisje Lokale
Kosovski Institut za Lokalnu Samoupravu

Besnik TAHIRI

Decentralizimi dhe Reforma e Qeverisjës Lokale:

I Qartë në letër i turbullt në praktikë

Rasti i Kosovës

Prishtinë, Qershor 2010

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

Kosovo
Local
Government
Institute

Kosovo Local Government Institute
Instituti Kosovar për Qeverisje Lokale
Kosovski Institut za Lokalnu Samoupravu

Decentralizimi dhe Reforma e Qeverisjës Lokale:

I Qartë në Letër i Turbullt në Praktikë

Rasti i Kosovës

Studim në lidhje me mundësitë dhe sfidat e Decentralizimit në Republikën e Kosovës
dy vite pas Kushtetutës

Autor: Besnik Tahiri, Drejtor Ekzekutiv
Institutit Kosovar për Qeverisje Lokale
www.klg-institute.org

Prishtinë, Qershor 2010

Ky projekt është përkahur nga Fondacioni Friedrich Ebert

Falenderim

Do të dëshiroja të falenderoj Friedrich Ebert Stiftung (FES) i cili e ka mundësuar këtë studim, si dhe për vazhdimin e përkrahjes së projekteve të cilat ndihmojnë përparimin e proceseve demokratike dhe efektive në Kosovë. Mirënjohje e vecantë i dedikohet hulumtuesit të lartë Jetmir Bakija, si dhe Fatmir Haxhollit për kontributin e tij në këtë studim. Gjithashtu, do të dëshiroja të falenderoj Virginia Stephens për editimin në gjuhën angleze.

Dhe së fundi, do të dëshiroja të shpreh vlersimin tim për të gjithë kryetaret, zyrtarët e Ministrisë së Administrimit të Pushtetit Lokal, zyrtarët e organizatave donatore si dhe OJQ-ve të cilat paten vullnet që të kontribuojnë në këtë studim nëpërmes intervistave dhe diskutimeve me ne.

Sqarim: Ky raport në asnjë mënyrë nuk përfaqson pikëpamjet e Fondacionit Friedrich Ebert Stiftung

SHKURTESAT

AMP	Agjencioni për Mbrojtjen e Pyjeve
AKK	Asociacioni i Komunave të Kosovës
AKP	Agjencioni Kosvar i Privatizimit
SMDHB	Sistemi i Menaxhimit të të Dhënave Buxhetore
CoE	Këshilli i Evropës
DZHN	Departamenti për Zhvillim Ndërkombtar
KE	Komisioni Evropian
IKE	Iniciativa Komunale Efektive
ICO	Zyra Civile Ndërkombtare
IPA	Instrumenti i Para Antarësimit
IWGD	Grupi Ndër-ministror për Decentralizim
IKQL	Instituti Kosovar për Qeverisje Lokale
AKP	Agjencia Kosovare e Pronës
MVK	Misioni Verifikues I Kosovës
LFP	Ligji mbi Financat Publike
LVL	Ligji mbi Vetqeverisjen Lokale
LKA	Ligji mbi Kufijte Administrative
LOGOS	Sëiss-Kosovo Local Governance and Decentralisation Support
MTKRS	Ministria e Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve
MEF	Ministria e Ekonomisë dhe Financave
MLGA	Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal
MLSW	Ministria e Punës dhe Mireqenies Sociale
MoU	Memorandum Mirekuptimi
MPT	Ekipet Përgaditore të Komunave

NGO	Organizata jo qeveritare
OSCE	Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë
SDC	Organizata Zvicrrane për Zhvillim
SWG CBDC	Nën -grupi punës për ndërtim të kapacitetve dhe kordinim
SWG ENM	Nën-grupi punës mbi themelimin e komunave të reja
SWG IC	Nën- grupi punës për fushata informuese
SWG RL	Nën- grupi punës mbi reformen dhe legjislacionin
SWG TCR	Nën- grupi punës mbi transferin e kompetencave , burimeve
SWGRL	Nën- grupi punës mbi Reformen e Legjislacionit
UNDP	Programi Zhvillimor i Kombeve të Bashkuara
UNMIK	Misioni i Kombeve të Bashkuara në Kosovë
USAID	Agjencioni i Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombtar
WB	Banka Botërore

PËRBMAJTJA

Abstrakti.....	6
Përmbledhje Ekzekutive	6
HYRJE	9
Qëllimi i Studimit	10
Metodologjia.....	10
II. Themelimi i Komunave të Reja	12
1. Ranillung.....	115
2. Graçanicë	16
3. Kllokot	17
4. Partesh.....	17
5. North Mitrovicë	18
6. Novoberdo(Territorial extension)	20
III. Legjislacioni dhe Transferi i Kompetencave	22
1. Kompetencat Vetanake	23
2. Kompetencat e Deleguara	227
3. Kompetencat e Fuqizuara	26
IV. Bashkëpunimi Ndër-Institucional.....	30
V. Mobilizimi i Burimeve për Decentralizim	33
VI. Pjesëmarrja e Qytetarëve në Procesin Vendimmarrës	38
VII. Rekomandimet.....	40

Abstrakti

Ky raport diskuton procesin e decentralizimit në Kosovë dy vite pas hyrjes në fuqi të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, si dhe provon të ndriqoj progresin dhe sfidat me të cilat përballlet ky proces në terren. Përderisa kemi të bëjmë me zhvillime shumë-nivelore të cilat synojnë të bëjnë decentralizimin një rrëfim të suksesëshëm në Kosovë, prapë se prapë duhet t'i lihet organizatave të specializuara që të mbikqyrin progresin si dhe të sjellin në shprehje çështjet apo brengat specifike në lidhje me procesin në përgjithësi. Si i tillë, qëllimi i këtij hulumtimi është të mbulojë aspektet themelore të këtij procesi – themelimi i komunave të reja, legjislacioni dhe transferi i kompetencave, bashkëpunimi ndër-institucional, mobilizimi i burimeve dhe bashkëpunimi si dhe përfundimisht pjesëmarrja e qytetarëve.

Duhet theksuar se këto çështje vetëm pjesërisht mbulojnë një proces tejet delikat dhe kompleks në Kosovë. Me një metodologji të çartë dhe përkushtim hulumtuessynimi ynë është që të prezantojmë këtë raport, i cili reflekton situatën në terren në terma real dhe praktik.

Shkurtimisht, ky hulumtim sjellë informacion në lidhje me zbatimin e përkushtimeve ndërkombtare nga ana e autoriteteve të Kosovës në lidhje me qeverisjen lokale, zbatimin e politikave dhe legjislacionit, themelimin e entiteteve të reja lokale, reformën e strukturave administrative lokale si dhe çështjen e demokracisë direkte. Në gjithë elementet përbërës të tij, lexuesi do të vërej që progresi nuk është konstant edhe pse përpjekjet po bëhen. Gjithashtu lexuesi mund të gjej se, për një vend në tranzicion, decentralizimi është në cak sfidues.

Si institut kemi publikuar këtë raport në mënyrë që t'i kontribuojmë përmirësimit të qeverisjes lokale në Kosovë, fuqizimit të integritetit dhe funksionit të një sistemi të vetëm politik gjithandej Kosovës, si dhe të ndihmojë përparimin e qeverisjes moderne nëpërmes kultivimit të demokracisë së drejtpërdrejt.

Përmbledhje Ekzekutive

Decentralizimi ka qenë në zemër të agjendes reformuese për Republikën e posalindur të Kosovës. Më një kushtetutë të përparuar e cila lavdron parimet Evropiane në lidhje me qeverisjen lokale, themelet ligjore mbi të cilat qëndron decentralizimi janë të forta. Megjithatë, sikurse do të shpjegohet gjatë gjithë këtij dokumenti, zbatimi i një legjislacioni të tillë është provuar të paraqitet si sfide për autoritetet e Kosovës dhe partnerët nderkombtar.

Ky studim hedh dritë mbi progresin dhe sfidat me të cilat janë përballur autoritetet e Kosovës si dhe komunat në zbatimin e planit të decentralizimit. Edhe pse legjislacioni është i qartë, fuqizimi i demokracisë së drejtpëdrejt nëpërmes fuqizimit të rolit të kryetarëve të komunave, mbetet ende një rrugë e gjatë për t'u përshkruar para se institucionet qendrore të Kosovës, shoqëria civile, qytetarët, si dhe bashkësia ndërkombtare të shohin decentralizimin të punojë në praktikë. Si i tillë, një formë funksionale, e qëndrueshme dhe efikase e qeverisjes lokale mbetet ende një objektive e së ardhmës për Kosovën. Informacioni në lidhje me progresin e decentralizimit si proces, me theks të veçantë në themelimi i komunave të reja, transferi i kompetencave si dhe përkrahja solide financiare janë përfshirë në këtë studim.

Vëmendje i është kushtuar edhe ngecjeve në lidhje me ndërtimin e kapaciteteve dhe bashkëpunimin ndër-institucional. Janë përfshirë referenca në lidhje me përkushtimet institucionale në rritje, tej-thjeshtëzimin dhe keqkuptimin për sa i përket decentralizimit apo edhe rezistence kundër këtij procesi nga ana e komunitetit shumicë dhe atyre jo shumicë. Si i tillë, një vëmendje e posaçme i është kushtuar keqperceptimeve dhe politizimit të procesit të decentralizimit nga ana e skeptikeve, kundërshtarëve. Gjithashtu ky raport evidenton një gamë të sukseseve dhe sfidave të ndryshme në komunat e Kosovës; duke detajizuar rastet e suksesve sikurse është ai i Ranillugut, deri te rastet e pa suksesëshme sikurse Mitrovicës së Veriut.

Përderisa vështirësitë e përballuar nga ana e secilës komunë të sapo themeluar, përfshirë edhe paqartësitë dhe mosmarrëveshjeve në lidhje me përgjegjësitë, territorin dhe popullaten karshi komunave amë do të diskutohen, sikurse do të hidhet vështrim në identifikimin e zgjidhjeve. Ekziston një interes në rritje për të sjellë një tranzicion të butë në kalimin në sistemin e decentralizimit të qeverisjes, përfshirë këtu edhe një interes në rritje për t'u hapur dhe qenë bashkëpunues. Ky studim shqyrton mungesën e planifikimit të koordinuar në disa nivele në mënyrë që të ofrojë zgjidhje të caktuara.

Si pasojë e mungesës së ekspertizes dhe dështimit në fushën e bashkëpunimit ndër-institucional tashmë shfaqet një nevojë urgjente për ta bërë legjislacionin e qeverisjes lokale më koherent dhe më lehtësisht të zbatueshem. Pavarësisht përpjekjeve, shfaqet një mungesë e përqëndrimit politik si dhe orientimit nga ana e grupeve të punës. Evidenca e sjellur në këtë raport ilustron që duhet bërë më shumë

në lidhje me planifikimin financiar, vlersimin e nevojave, apo kapaciteteve menagjeriale dhe të absorbimit nga ana e komunave të reja

Janë dy çështje shtesë të cilat janë adresuar në këtë raport. E para ka të bëjë me përkrahjen nga ana e donatorëve, e cila mund të përmirësohet në kuptim të kordinimit dhe vlerësime të thella të kërkesave nga terreni. Ndërsa e dyta i referohet pjesëmarrjeve të qytetarëve, rolit të shoqërisë civile dhe medias. Në këtë fushë ka shumë hapsirë për përmirësim.

Së fundi, ky raport është mjaft reagues ndaj çështjeve të cilat e interpretojnë decentralizimin nga kënvështrimi i Integritit Evropian. Sikurse do të adresohet jo drejtpërdrejt në këtë dokument, decentralizimi është pjesë përbërëse e konsolidimit shtetror, prandaj është në varësi të partnerve ndërkombtar që në bashkëpunim të ngushtë me institucionet qendrore dhe akter lokal të qëndrojnë të vendosur dhe të jenë të qartë që progresi nuk mbetet i izoluar, por i cili do të shtrihet në gjithë territorin e Kosovës dhe komunitetet e saj. Një prej gurthemeleve të demokracive moderne është të siguroj transparencën, përgjegjshmërinë dhe llogaridhënien në sferën politike, ligjore dhe financiare. Pa këtë aspekt, fryma e kushtetutës së Kosovës – e cila reflekton parimet më të mira ndërkombtare – do të thehet. Një prej sfidave të tashme është bërja e Kosovës një shtet i cili përfaqon sundimin e ligjit dhe drejtësinë për të gjithë.

Hyrje

Dy vite pas hyrjës në fuqi të Kushtetutës së Kosovës, qeverisja lokale e Kosovës është transformuar substanțialisht. Kushtetuta e Republikës së Kosovës tashmë siguron të drejtën për vet-qeverisje lokale si dhe garanton nivele të ndryshme të kompetencave për komunat, duke ju ofruar atyre një nivel të lartë të autonomisë në raport me qeverisjen qendrore. Gjithashtu, decentralizimi e ka transformuar gjendjen fizike të komunave duke ndryshuar kufinjat si dhe duke shtuar numrin e komunave që do të përkujdesen për nevojat e komuniteteve.

Qysh në nismë, procesi i decentralizimit në Kosovë ka qenë ndërmarrë si përkushtim i natyrës ndërkombtare nga ana e Kosovës. Si i tillë ka qenë i shënuar me premtime të mëdha nga ana e qeverisë qendrore, shpresave dhe pritjeve të mëdha nga ana e komunave si dhe dedikimeve të mëdha nga ana e organizatave ndërkombtare të cilat kanë përkrah fuqizimin e qeverisjes lokale në Kosovë.

Për Evropë, decentralizimi është parë si një mjet nëpërmes të cilit mund të fuqizohet demokratizimi si dhe funksionimi i sistemit politik. Shoqërite moderne evropiane thirren në Kartën Evropiane për Vet-qeverisje Lokale, dokument i aprovuar nga Kongresi i Këshillit të Evropës, në përkrahje të sistemeve të tyre të decentralizuara. Në mesin e përshkrimeve tjera afirmative, Karta Evropiane thekson që autoritetet lokale duke vepruar brenda kufizimeve ligjore, mund të jenë në gjendje që të menagjojnë një pjesë të konsideruar të çështjeve publike në përgjegjesi të tyre, në interes të popullatës lokale.¹ Edhe pse nuk është pjesë e Këshillit të Evropës, Kosova në nivelin më të lartë legjislativ ka përqafuar plotësisht parimet e Kartës Evropiane. Kapitulli 10, neni 123.3. i kushtetutës së Republikës së Kosovës thekson që “aktiviteti i trupave vet-qeverisës lokale bazohet në këtë kushtetutë si dhe ligjet e Republikës së Kosovës, si dhe respekton Kartën Evropiane për Vet-qeverisje Lokale. Republika e Kosovës duhet të vëzhgojë dhe zbatojë Kartën Evropiane mbi Vet-qeverisjen Lokale në nivel të njëjtë të kërkuar nga shtetet nënshkruese.”

Pavarësisht, forma e decentralizuar e qeverisjes ka qenë një sfidë për Kosovën. Decentralizimi ka qenë kryesisht politike nga lartë-poshtë e bashkësisë ndërkombtare. Fillimisht ishte shpallur nga Misioni i Kombeve të Bashkuara në Kosovë, si mjet nëpërmes të cilit mund të adresohen realitetet politike në Kosovë, ato të pas luftës së vitit 1999, mirëpo kishte marrë një konsiderim serioz vetëm pas negociatave për statusin të kryesuara nga Maarti Ahtisaari. Gjatë bisedimeve të statusit, si dhe diskutimit të decentralizimit në nivelin më të lartë, përfituesit dhe komunat nga ky proces nuk janë konsultuar. Edhe pse një shumica e komunave tashmë mirëpresin kompetencat e reja për të menagjuar me shërbime në nivel lokal, ato gjithashtu janë lënë në nevojë për më shumë përkrahje dhe burime në mënyrë që efektivisht të zbatojnë

¹ Këshilli i Evropës, *Karta Evropiane për Vet-qeverisjen Lokale* 1985. Mund të lexohet në <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/122.htm>, e njohur si ‘Karta Evropiane’.

kompetenat që i atribohen atyre me ligj. Është bërë e qartë që decentralizimi në Kosovë nuk është gjithmonë një cak i lehtë dhe i rrjedhshëm.

Shumë kanë qenë dëshmitar të një procesi shumë kompleks të planifikimit dhe menagjimit të zbatimit të legjislacionit lokal në terren. Jo vetëm që ka qenë një proces kompleks në nivel lokal por gjithashtu edhe në shpjegimin e ndryshimeve të gjithë akterëve të përfshirë si dhe atyre që më së shumti ndikohen nga ky proces në jetën e përditshme, qytetarët e Kosovës. Prapë se prapë, siç theksohet në Raportin e Progresit të Komisionit Evropian për Kosovë, “ekziston një progres në fushën e reformës së administrimit të pushtetit lokal dhe decentralizimit, të cilat janë qënsore për Partneritetin Evropian. Janë formuar grupet punuese për reformën legjislative, themelimin e komunave të reja, delegimin e kompetencave dhe burimeve, fushata informuese, kordinimin e donatorëve dhe ndërtimin e kapaciteteve.”² Sipas të dhënave zyrtare të vitit 2009, Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal, vlersohet se 75% e projekteve të decentralizimit janë zbatuar.³

Qëllimi i këtij raporti është të hedh dritë mbi progresin dhe përpjekjet të cilat janë bërë gjatë dy viteve, në drejtim të shtetit të decentralizuar, duke vlersuar sfidat nëpër të cilat ky proces ka kaluar. Pesë çështje kryesore në lidhje me decentralizimin do të adresohen; a) themelimi i komunave të reja, b) reforma e legjislacionit dhe transferi i kompetencave, c) bashkëpunimit ndër-institucional, d) mobilizimit dhe kordinimit të burimeve, dhe e) pjesëmarrja e qytetarëve në vendimmarrje.

Qëllimi i Studimit

Pa marrë parasysh se kemi të bëjmë me disa dimensione të decentralizimit, qëllimi i këtij studimi është të adresoj decentralizimin nga perspektiva reformës ligjore dhe institucionale, implikimeve politike, pranueshmërisë nga komuniteti, përfshirë implikimet socio-ekonomike. Ky studim së pari përshkruan zhvillimet e fundit në lidhje me reformën e qeverisjes lokale që nga plani i decentralizimit i paraparë nga Maarti Ahtisaari në Propozimin e tij Gjithëpërfshirës për Zgjidhjen e Statusit të Kosovës⁴, si dhe i përfshirë në Kushtetutën e Kosovës, duke u mbështetur nga Qeveria e Kosovës dhe institucionet përkatëse.

Çfarë është e një rëndësie të veçantë është se këtu kemi të bëjmë me zbatimin e kushtetutës si dhe legjislacionit relevant i cili rregullon qeverisjen lokale, si dhe implikimet politike që dalin nga kjo. Dhe së fundi, me synim që të shpalosim sfidat e përditshme praktike të decentralizimit për qytetarët, studimi gjithashtu sjellë evidence

² Komisioni Evropian në Kosovë, *EC Raporti I Progresit për Kosovë i vitit 2009*, faqe 8. Mund të lexohet në http://www.delprn.ec.europa.eu/repository/docs/ks_rapport_2009_en.pdf, i parë së fundi me 16 Prill 2010.

³ Gazeta Lajm, *Intervistë e ministrit Ferati për Gazeten Lajm*, 16 Dhjetor 2009.

⁴ Këtu e tutje do t'i referohemi si 'Propozimi i Ahtisarit', mund të lexohet në http://www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal-english.pdf, i vizituar së fundi me 15 Mars.

e cila bazohet në informacion në lidhje me zbatimin e politikave dhe legjislacionit në terren.

Metodologjia

Ky studim është rezultat i një studimi sasior dhe cilësor i ndërmarrë nga Instituti Kosovar për Qeverisje Lokale (IKQL). Shënimet janë marr nga burime parësore dhe dytësore nëpërmes vizitave të ndryshme në terren, diskutimeve me përfaqësues të komunave si dhe me shërbyes civil nga qeveria qendrore dhe Ministria e Adminstrimit të Pushtetit Lokal (MAPL). Konsultimet me shërbyes civil nga organizata të ndryshme civile, si dhe përfaqësues të komuniteti ndërkombtare kanë shërbyer si një kontribut i rëndësishem për këtë raport. Gjatë katër muajve (Shkurt – Maj 2010) IKQL ka ndërmarrë një hulumtim më të thellë nga zyra duke konsultuar raportë të ndryshme të progresit të publikuara nga MAPL si dhe raporte tjera të nxjerra nga komuniteti ndërkombtar. Studimi, poashtu është vazhdimësi e punës së bërë vitin e kaluar nga ana e IKQL-së, kur nxorrem studimin “Zbatimi i Decentralizimit: Një Vit pas Kushtetutës,” i cili ishte pasuar me konferencë sipas temës së njëjtë.

II. Themelimi i Komunave të Reja

A. Konteksti i Përgjithshëm

Përderisa është fakt që MAPL si dhe institucionet tjera janë duke shpenzuar kohë të konsiderueshme si dhe energji duke provuar që të informojnë publikun që decentralizimi nënkupton më shumë se sa krijimin e komunave të reja, shumë vazhdojnë të kenë pikëpamje të keqinformuara në lidhje me atë së çfarë është decentralizimi, si dhe çfarë do t'ju sjellë ky proces. Kjo është kryesisht pasojë e mungesës së debatit institucional dhe politik, sikurse edhe mbulimit të kufizuar cilësor nga ana e medias. Procesi i decentralizimit gjithashtu ka qenë tej-thjeshtëzuar ndërsa për shumë të tjerë ky proces ka si synim që të kënaq vetëm nevojat dhe pritjet e komuniteteve jo shumicë në komunat ku jetojnë. Një pjesë e shoqërisë civile ka shkuar aq larg sa ka ngritur shqetësime në çfarë ata paragjykojnë se do të jenë pasojat negative të procesit të decentralizimit. Kësisoj në intenzitet në rritje, decentralizimi është interpretuar si një shkallë drejt ndarjes së Kosovës përgjatë vijave të përbërjes së saj demografike.

Në Kosovë, është pranuar gjerësisht që decentralizimi do të rezultojë me pozicion të fuqizuar të komuniteteve jo shumicë nëpërmes të drejtave të zgjeruara, mbrojtjes institucionale, si dhe përkrahjes financiare. Megjithatë, decentralizimi gjithashtu ofron mundësi tjera për komunat ekzistuese me qëllim të përmirësimit të pozitës së komuniteti shumicë i cili nuk është prekur nga ky proces në aspektin territorial apo demografik. Për shembull, për popullatën shumicë, decentralizimi mund të shfrytëzohet për bashkëpunim ndërkomunal, për mundësi partneriteti publiko-privat në nivel lokal, për krijim të kompanive publike si dhe për ofrim të shërbimeve më të shumta.

Përvec brengave në lidhje me mënyrën se si është aranzhuar, formësuar dhe zbatuar procesi i decentralizimit, skeptiket kanë qenë të shpejtë të gjykojnë dhe vënë në pikëpyetje qëllimin përfundimtar të decentralizimit duke ngritur dyshime mbi legjitimitetin dhe pronësinë vendore në lidhje me këtë proces. Disa e kanë lidhur decentralizimin me çështje etnike dhe territoriale, të cilat me gjasë do të mund të përplasen me pavarësinë relativisht të re të Kosovës. Prej këtui, në një anë, një pjesë e popullatës shumicë mbetet skeptike dhe e ndjeshme në lidhje me çështjet që lidhen me sovranitetin, pavarësinë dhe pronësinë mbi këtë proces i cili prek qeverisjen dhe integritetin territorial. Në anën tjetër, një pjesë e popullatës jo shumicë, kryesisht popullata Serbe, synon të menjanojë realitetin e sapo krijuar në Kosovën si entitet i pavarur.

Përgjithësisht, është vënë re që procesi i decentralizimit si dhe themelimi i komunave të reja janë përcjellë me sfida dhe suksese. Duke marrë në konsideratë klimën aktuale sociale, kultore dhe politike, si dhe faktin që Kosova mbetet një vend i

pas luftës në tranzicion, Kosova është treguar e suksesshme në nismen e zbatimit të procesit të decentralizimit i cili është një çështje e ndjeshme dhe komplekse. Për më shumë, disa prej sukseseve të saj mund t'i atribuohen asaj për çfarë disa janë skeptik, nivelit të intervenimit të jashtëm. E thënë kështu, decentralizimi është dukur të jetë relativisht i pranueshem për komunitetet lokale të cilat jetojnë në komunat e posa themeluara.

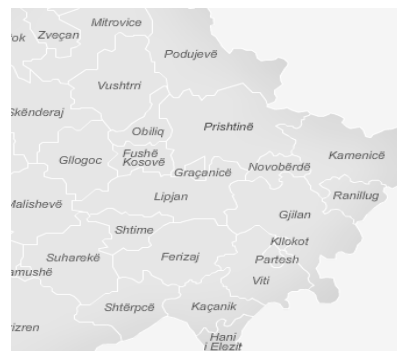
Sipas propozimit në ligjin aktual mbi Kufijtë Komunal (LKK) i cili rrjedh nga Propozimi i Ahtisaari-t dhe Kushtetuta e Kosovës, ishte paraparë krijimi i pesë komunave të reja, ndërsa një komunë tjetër është paraparë të zgjerohet kufijtë. Përfundimi i vitit 2009, si dhe fillimi i vitit 2010 ishin qenësor në kuptim të vendosjes së kufijve territorial si dhe sigurimit të funksionimi të këtyre komunave. Nga gjashtë komuna, tre prej tyre (Gracaninë, Ranillug, Klllokot) si dhe e sapo zgjeruara komuna e Novobërdës kishin marrë pjesë në zgjedhjet e 15 Nëntorit 2009. Nga dy komuna të mbetura, as Mitrovica e as Partesh-i nuk kishin marrë pjesë në zgjedhjet lokale të vitit 2009, ndërsa këto komuna as që ishin vendosur në agjenden e Qeverisë së Kosovës për shkak të hezitimit të komunitetit lokal që të marrë pjesë në çfarëdo procesi zgjedhor i cili administrohet nga Republika e Kosovës. Dy vite pas shpalljes së Pavarësisë së Kosovës, sfidat mbesin.

B. Pranushmeria nga Komuniteti

Procesi i decentralizimit është drejtpërdrejt i lidhur me komunitetet lokale, dhe si i tillë kërkon bashkëpunim, pranim dhe pjesëmarrje nga të gjitha komunitetet anë e kënd Kosovës. Edhe pse, niveli i pranimet nga ana e komuniteteve të Kosovës është perceptuar si një prej sfidave më të mëdha për zbatimin e planit të decentralizimit në Kosovë, mund të vihet re se është shfaqur një reagim fillestar pozitiv nga komunitetet jo shumicë që të bëjnë pjesë e procesit të decentralizimit. Për shembull, kemi një përfshirje të fuqishme të nën-grupeve të punës në themelimin e Komunave të Reja në Mitrovicë, Gjilan, Kamenicë, Novobërdë, Gracaninë, Dobratin, Gushtericë, Kufke, Bostan, Prekoc dhe Budrige ku takimet janë mbajtur me përfaqësuesit e komunitetit serb, përfaqësues të OJQ-ve, përfaqësuesve të partive politike serbe me qëllim që të vendosen kontakte me qytetar serb në këto komuna. Si i tillë, qëllimi i këtyre përpjekjeve ka qenë që të përfshijë komunitetin serb në procesin e bashkëpunimit, si dhe të inkurajoj ata që të bëjnë pjesë e ekipeve komunale përgatitore. Sipas MAPL-s, 30 takime individuale janë mbajtur.⁵

⁵ Raport Pune në lidhje me Grupet Punuese mbi Decentralizimit, (Prill 2009 – Shkurt, 2010). MAPL Shkurt, 2010.

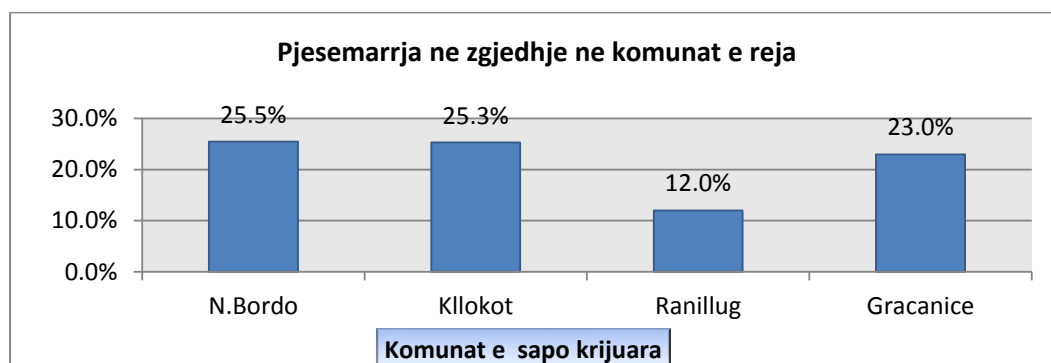
Megjithatë për komunitetin serb, decentralizimi vazhdon të ndërlidhet negativisht me pakon e cila ka ndihmuar Pavarësinë e Kosovës. Pranimi i një pjesë të pakos së lidhur me shpalljen e Pavarësisë, sikurse procesi i decentralizimit, për disa do të ishte e barasvlefshme me pranimin e Pavarësisë së plotë të Kosovës. Prandaj, kundërshtimi i komunave të sapo themeluara mund të vazhdojë për disa vitë, për rrjedhojë edhe ngritjen e paqartësive në lidhje me gjithë bazën ligjore dhe legjitimitetit të procesit nga ana e një numri serbësh që jetojnë në komunitetet lokale. Kryesisht ky ka qenë rasti me serbet nga veriu i Lumit Iber dhe atyre në enklava të cilët i kanë parë rrjedhat e procesit të decentralizimit si udhërrefyes për Pavarësinë e Kosovës. Në këtë drejtim, decentralizimi është ‘politizuar’ duke u bërë një çështje e ndjeshme e cila vështirë shtyhet përpara. Së voni, komuniteti serb ka demonstruar këtë kundërshtim duke mbajtur zgjedhjet e organizuara nga Beogradi në Mitrovicën Veriore dhe Novoberdë.

C. Pjesëmarrja gjatë zgjedhjeve lokale të vitit 2009

Edhe pse dalja në zgjedhje me 15 Nëntor 2009, dhe pjesëmarrja në zgjedhjet lokale në komunat e reja nuk ka qenë e larë, nga MAPL është vlersuar si sukses duke ditur rrethanat. Pjesëmarrja në zgjedhje në komunat e reja ka qenë: Graçanicë (23%), Ranillug (12%), Klllokot (25.2%) dhe Novoberdë(25.5)⁶.

Graph 1.

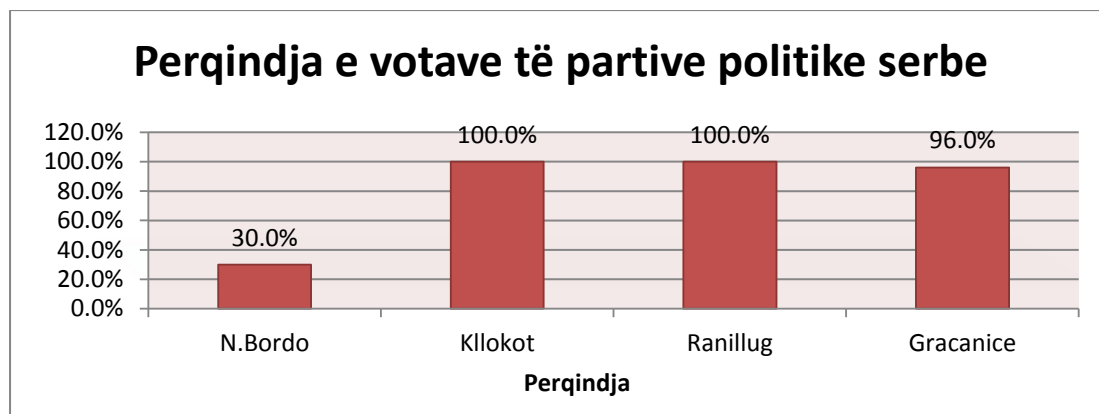

Duhet theksuar që edhe pse shumica e qytetarëve serb në Novoberdë, ishte komuniteti Shqiptar ai që votoi. Një e treta e votuesve në komunën e Klllokotit, dhe 4% e votuesve në Graçanicë ishin nga komuniteti Shqiptar. Vetëm në Ranillug bëhet

⁶ Democracy in Action results - www.demokracianeveprim.org

fjalë për votues nga komuniteti serb, por ishte evidentuar se pjesëmarrja në zgjedhje në këtë lokaliteti ishte vetëm 12% e totalit, një përqindje relativisht e ulët.

Graph 2.

D. Komunat e Reja

Është vënë re nga bashkëbisedues që decentralizimi ka dëmtuar strukturat paralele ilegale në vend, megjithëse faktet nga tereni tregojnë që ato akoma ekzistojnë. Komunat e reja të sapokrijuara kanë sjellë njëkohësisht zhvillime dhe sfida të reja në teren. Këto komuna po luftojnë të ofrojnë shërbimet elementare komunitetit të tyre dhe në të njëjtën kohë po garojnë me strukturat paralele. Në këtë drejtim, është e një rëndësie të veçantë që lidhshipi i ri të tregojë rezultate të menjëhershme dhe të marrë iniciativa konkrete dhe praktike që do të ndihmonin në forcimin e legjitimitetit të sistemit të qeverisjes lokale tek qytetarët e Kosovës. Po ashtu është e rëndësishme së posaçme që “fushëbeteja” momentale sa i përket ofrimit të shërbimeve të fitohet nga lidhshipi i posazgjedhur në Komunat e reja. Gjithsesi, për shkak të ndjeshmërisë dhe brishtësisë së sistemit aktual, komunat e reja duket se vazhdojnë të mbështeten pothuajse plotësisht në përkrahjen e qeverisë qendrore, të institucioneve ndërkombëtare dhe akterëve tjerë, dhe në veçanti në Komunat “amë” të cilat vazhdojnë të kenë ndikim dhe një zë të fuqishëm mbi komunat e reja.

1. Ranillug

Komuna e re e Ranillugut tashmë ka konsoliduar pushtetin dhe po pranon përkrahje nga qeveria lokale. Megjithatë, akoma stafi i komunës vazhdon të mos ketë ndërtesë të përhershme. Kryetari aktual i Komunës është treguar proaktiv në iniciimin e procedurave formale për krijimin e hapësirës së nevojshme dhe ka shenja evidente që ekziston një entuziazëm, vullnet dhe iniciativë në mes të stafit administrativ komunal që bashkërisht dhe suksesshëm të punojnë drejt përfitimeve për komunitetin e tyre, në këtë rast është përparësi që Kryetari, zëvendëskryetari dhe disa anëtarë të stafit kanë

përvojë në qeverisjen e Komunës. Megjithatë sfidat akoma vazhdojnë. Për shembull, transferi i dokumentacionit nga Kamenica në komunën e re ende nuk ka ndodhur. Përkundër vullnetit të mirë nga Komuna e Kamenicës që të angazhohet në planifikimin hapësinor ndër-komunal, me qëllim të zhvillimit të mëtejshëm urban të vendit, vetëm pak progres është realizuar.

Ndonëse Kryetari i Kamenicës është duke shikuar për mundësi të reja dhe se vështirësitë në dhënien e lejeve për ndërtime nga Komuna e Kamenicës për zonën kadastrale të Ranillugut tashmë janë zgjidhur, prapë se prapë mbetet çështje urgjente nënshkrimi i MoU-ve ndërmjet këtyre dy komunave në mënyrë që t'i mundësohet Ranillugut që të fillojë me ofrimin e shërbimeve efikase për qytetarët e saj. MAPL ka pasur efekt pozitiv përmes vizitave, mentorimit dhe këshillimit të administratës së re. Kohëve të fundit një vizitë e përbashkët nga Zyra Civile Ndërkombëtare në Kosovë (ZCN) dhe Ministri i MAPL i kanë dhënë nxitje dhe inkurajim lidhshëm të ri komunal. Edhe pse është pritur që të kompletohet administrata në komunën e re, ky proces akoma po vazhdon por me sinjale të qarta se do të përfundojë me sukses.

Kryetari i Ranillugut pretendon se strukturat paralele janë bërë më të padukshme dhe më pak aktive për shkak të prezencës së tij. Megjithatë, përderisa administrata mbetet e pakompletuar dhe përderisa nuk është plotësisht funksionale, rruga drejt një sistemi funksional dhe të suksesshëm të qeverisjes lokale do të vonohet dhe si rezultat i kësaj, të dyja, edhe pagat edhe shërbimet do të vazhdojnë të ofrohen nga strukturat paralele.

Për më tepër, grupi për vetëvendosje Kombëtare "Vetëvendosja" sikurse aktivistët tjerë lokal po ngrejë zërin rreth përpjekjeve jo të suksesshme në Ranillug. Në një farë forme, mënyra se si kjo lëvizje po e interpreton decentralizimin është kryesisht mbi baza etnike duke dhënë kështu një lloj mesazhi i cili jo çdo herë është korrekt dhe në linjë me perspektivën e përgjithshme. Më saktësisht ekzistojnë brenga në mesin e kryetarëve të zgjedhur dhe qytetarëve të Kamenicës të cilët janë të pakënaqur me zonat kadastrale që i janë dhënë Ranillugut. Ata besojnë se me këtë lëvizje është ndarë fizikisht Petrovci nga Kamenica pasi që Ranillugu është në mes të Komunës së Kamenicës. Ndryshimet për statutin e Komunës së Kamenicës janë propozuar nga Kryetari i Kamenicës Mr. Shqip Surdulli, më 3 Maj 2010 si pasojë e ndryshimeve të territorit, duke i dhënë pjesë të Kamenicës Ranillugut dhe Novobërdës, mirëpo statuti akoma nuk është aprovuar për shkak të kundërshtimit të partive opozitare të cilat nuk janë pajtuar me të.⁷

Shkurtimisht, faktet nga vizitat në teren dhe burime të tjera japin përshtypjen se puna e Kryetarit të Ranillugut dhe përkrahja fillestare ofruar nga aktorë qendror, jep shpresë që procesi i krijimit dhe funksionimit të Komunës së Ranillugut do të ketë sukses. Mirëpo, është evidente që sukcesi i mëtejshëm varet nga angazhimi dhe

⁷ Koha Ditore, 4 Maj 2010, pg. 14.

përkrahja e ofruar nga qeveria qendrore dhe veçanërisht përkrahja e ofruar nga Komuna amë.

2. Graçanica

Graçanica është komunë e re e cila duket që është gati të marrë qeverisjen lokale në duart e saj. Vëmendje e theksuar i ishte kushtuar Graçanicës nga qeveria qendrore dhe donatorët pasi ka popullatën më të lartë në mesin e komunave të reja të krijuara me komunitet serb. Qeveria qendrore dhe MPT janë treguar të suksesshëm në themelimin e Komunës. Megjithatë kjo i atribuohet edhe faktit që para themelimit, shumë takime ishin mbajtur me komunitetin lokal, organizatat jo-qeveritare dhe biznesin që quan deri te themelimi i Komunës. Përkrahja financiare nuk i kishte munguar Graçanicës nga Qeveria e Kosovës, Republika e Shqipërisë dhe nga partnerët ndërkombëtarë. Gjithashtu në Graçanicë ekziston një numër i lartë i bizneseve, projekteve të ndërtimit si dhe interesi për investime në zonën kadastrale cka i ka mundësuar Graçanicës që të mbështesë dhe implementoj vetë iniciativat nga mbledhja e të hyrave vetanake.

Konfliktet dhe sfidat e kanë shoqëruar Graçanicën gjatë periudhës së konsolidimit si Komunë e re. Për shembull: më, 26 Prill 2010 Komuna e la një projekt ndërtimi pezull pasi që leja për të ishte marrë nga Komuna e Prishtinës dhe jo nga ajo e Graçanicës.⁸ Incidente sikur ky duken të jenë të rëndomta në Komunitat e reja. Linjat ministrore dhe MAPL duhet që t'i zgjidhin këto dilema përmes MOUs apo urdhërave administrativ. Çështje të tilla janë të ndjeshme pasi mund të kenë efektin e largimit të investitorëve të huaj në rastin kur këto anulohen ose vonohen për shkak të çështjeve administrative apo kufitare që ndikojnë negativisht në Komunë dhe si rezultat edhe në Kosovë në tërësi. Ngjashëm me Ranillugun, edhe Graçanicën ka hasur në vështirësi me vazhdimin e ekzistencës së strukturave paralele të cilat vazhdojnë të ofrojnë shërbime edukative dhe shëndetësore duke preventuar kështu harmonizim të sistemit legal të Kosovës dhe duke kundërshtuar strukturat e zgjedhura komunale. Megjithatë edhe përkundër këtyre të metave dhe pengesave, Graçanica ka potencial për të qenë rrëfim i suksesëshem.

3. Kllokot

Edhe pse procesi i zgjedhjeve në Kllokot është zbatuar suksesshëm dhe lidhshipi i ri është zgjedhur, pozicioni i tij brenda territorit të Vitisë dhe rezistenca e madhe nga popullata e Vitisë gjatë dy viteve të fundit sugjerojnë që sfidat megjithatë ekzistojnë. Marrja e kompetencave në fushën e edukimit ishte sfida e parë që shoqëroi Kllokotin si Komunë e re.⁹ Është inkurajuese që MAPL është përgjigjur me zgjidhjen

⁸ Aktvendim i Drejtorisë së Inspektionit. Komuna e Graçanicës. 25 Shkurt, 2010.

⁹ Gazeta Lajm, 'Bashkëpunimi Kllokot-Vitia Filloi, 12 Shkurt 2010. fq. 9.

e kësaj çështjeje si dhe duke adresuar pengesa tjera. Një hap pozitiv është marrë gjithashtu edhe nga Kryetari i Vitisë, i cili kohë më parë ishte hapur dhe aktivisht kundër themelimit të Komunës së Kllokotit, kurse tani ai pohon që është i gatshëm të bashkëpunojë në themelimin e Komunës së Kllokotit.¹⁰ Kllokoti ka burime të kufizuara dhe të pakta çka e pengojnë të jetë plotësisht e pavarur. Prandaj nuk duhen injoruar mjetet e mundshme të bashkëpunimit me komuna tjera siq janë Gjilani, Kamenica dhe Vitia.

Sidoqoftë Kryetari i ri i zgjedhur i Kllokotit në një konferencë për shtyp në Qendrën Mediale ka theksuar se ajo që është arritur për 100 ditë të mandatit të tij lidhur me punësimin dhe projekte tjera nuk është arritur për një dekadë. Prandaj, ende është e rëndësishme që Kllokoti të bashkëpunojë me komunat tjera në mënyrë që të funksionojë siq duhet dhe që të demonstrojë kundrejt Parteshit dhe Mitrovicës së Veriut që komunat e reja janë efektive dhe jo të dëmshme për asnjë nga komunitetet që jetojnë brenda këtyre kufijve.

4. Partesh

Zgjedhjet lokale nuk u mbajtën në Partesh me 15 Nëntor 2009 për të themeluar këtë Komunë për shkak të rezistencës së fortë nga komuniteti serb. Edhe pse MPT kanë qenë prezentë në teren dhe vazhdojnë të jenë prezent me 14 anëtarë; 9 nga komuniteti serb, 3 shqiptar dhe 2 boshnjak, prapë se prapë ata janë kërcënuar herë pas here.¹¹ Por edhe përkundër kërcënimeve ata nuk kanë dhënë dorëheqje nga pozitat e tyre. Tani, Parteshi do t'i mbajë zgjedhjet - me 20 Qershor 2010. Tre iniciativa qytetare kanë vendosur kandidaturat e tyre për kryetar. Parteshi gjithashtu është vizituar nga MAPL dhe nga USAID për të parë zbatimin e projekteve të cilat kanë për qëllim përmirësimin e infrastrukturës në kohë për mbajtjen e zgjedhjeve.¹²

Pjesëmarrja në zgjedhje mund të jetë problematike për shkak të historisë së rezistencës nga komuniteti lokal gjatë zgjedhjeve në 2009 dhe faktit që Parteshi është në territorin e Komunës së Vitisë, që më së shumeti kanë kundërshtuar decentralizimin territorial. Mbetet të shihet se si do të bashkëpunojë Komuna e Vitisë në dorëzimin e kompetencave dhe dokumentacionit në Komunën e re që do të krijohet gjatë muajve të ardhshëm.

5. Mitrovica Veriore

¹⁰ Interviste me Kryetarin e Komunës së Vitisë – 4 May, 2010

¹¹ Kosova Sot, 'Interviste e Ministrit Ferati dhënë Gazetës Kosova Sot', 13 Mars 2010.

¹² Gazeta Lajm, 'Serbet e Parteshit marrin pjesë në Zgjedhje', 22 Prill, 2010.

Edhe pse ishte një zhvillim pozitiv funksionimi i mirë i MPT-së që kishte për qëllim krijimin e mundësive për themelimin e Komunës së Mitrovicës së Veriut, mund të thuhet se pak rezultate janë shënuar në teren nga aktivitetet e saj. Kur adresohet themelimi i Komunës së Mitrovicës së Veriut, shihet qartë që ka konfuzion se kush është përgjegjës në këtë proces. Për ICO-në dhe institucionet e Kosovës, strategjia për Mitrovicën e Veriut, e cila është aprovuar kohëve të fundit, pritet të shërbejë si udhërrëfyes për themelimin e komunës; gjithsesi është mëse e qartë se me organizimin e zgjedhjeve nga Beogradi në Mitrovicën e Veriut, u bëmë dëshmitarë të një pengimi apo bllokimi në drejtim të themelimit të Komunës së Mitrovicës së veriut.

Zgjedhjet paralele të mbajtura me 30 Maj, e kanë përkeqësuar edhe më tej procesin dhe si të tilla paraqesin shkelje direkte të ligjeve të Kosovës dhe pengojnë përpjekjet ndërkombëtare dhe vendore të parashikuara nga Marrëveshja e Ahtisarit dhe Kushtetuta e Kosovës. Veriu i Kosovës ka qenë dhe mbetet vështirësia më e madhe, më herët për UNMIK-un, kurse tash për institucionet e Kosovës për të shtrirë autoritetin institucional edhe në këtë pjesë të Kosovës. Kjo në mënyrë konstate është penguar nga strukturat paralele që kanë zënë fill tashmë 10 vjet në administrimin e këtij rajoni të Kosovës. Për më tepër, që nga lufta e vitit 1999, shtrirja e autoritetit në Veriun e Kosovës ka qenë një çështje e ndjeshme dhe e vështirë, së pari për NATO-n dhe tani për Kosovën. Komuna e Mitrovicës së Veriut akoma nuk është themeluar pasi që zgjedhjet lokale në këtë komunë nuk janë mbajtur, e as që janë parashikuar të mbahen në një të ardhme të afërt, përveç atyre që janë organizuar së fundi nga Beogradi, të cilësuar ilegale.

Disa data për zgjedhje janë përmendur, sidoqoftë agjensitë zbatuese janë të kujdesshme që të mos caktojnë ndonjë datë që mund të duket shumë e hershme për këtë komunë sfiduese. Strukturat paralele në Mitrovicën e Veriut vazhdojnë të mbesin të forta dhe paraqiten si pikë kontakti për të gjitha shërbimet e komunitetit serb në Mitrovicën Veriore. Sipas ministrit të MAPL, anketat treguan që 70% e komunitetit lokal në Mitrovicën Veriore nuk ishin të kënaqur me strukturat paralele.¹³ Sidoqoftë, Ministri dhe palët zbatuese kanë pasur probleme për të takuar komunitetin lokal në Mitrovicën e Veriut dhe nuk treguar nevojën për të takuar ithtarët e strukturave paralele. Njëkohësisht mbetet e diskutueshme nëse strukturat paralele do të donin apo jo të takoheshin me institucionet e Kosovës. Për komunitetin lokal të Mitrovicës së Veriut, krijimi i komunës së re ende është e ndërlidhur me çështjen e njohjes së Pavarësisë së Kosovës.

MPLA e konsideron themelimin e komunës së Mitrovicës së Veriut si prioritet dhe e sheh atë si sfidën më të madhe kundrejt zbatimit të decentralizimit territorial në Kosovë. Ministria po punon kujdesshëm në themelimin e kësaj komune duke

¹³ Interviste e Ministrit të MAPL Sadri Ferati.

përfshirë sa më shumë partner dhe burime tjera për të kapërcyer këtë sfidë. Që nga Shkurti 2010, MPT-të janë krijuar me vullnetin e qytetarëve për të themeluar një komunë në Veri. Tashmë tre muaj, anëtarët e MPT-ve për Mitrovicën e Veriut takohen me qytetarë, shoqërinë civile dhe me komunitetin e biznesit në Mitrovicën e Veriut. Përkundër disa lëvizjeve pozitive, ka pasur kërcënime ndaj anëtarëve të MPT-ve, të cilët ende nuk mund të takohen hapur me qytetarët dhe të funksionojnë si duhet e hapur në teren.

Një ‘strategji për Veriun e Kosovës’ e cila ka për qëllim rritjen e prezencës së institucioneve të Kosovës në Veri të lumit Ibër dhe integrimin e serbëve të Kosovës në strukturat e institucioneve të Kosovës, në një farë mënyre është duke penguar dhe hendikepuar përpjekjet e MAPL-së. Prandaj, si e tillë mund të ngreh pyetjen e duplikimit apo kopjimit të përpjekjeve dhe përgjegjësive.¹⁴ Kështu që është shtuar nevoja që të ketë një qasje të koordinuar në mes serbëve dhe shqiptarëve dhe se qeveria duhet të përfshijë MAPL-në në masat apo diskutimet për strategjinë për Veriun. Me përjashtim të Mitrovicës së Veriut, në tri komuna të tjera të Kosovës – Leposaviq, Zubin Patok dhe Zveqan nuk funksionon administrata. Me përjashtim të Zhubin Potokut ku vetëm 3000 qytetarë morën pjesë në zgjedhje, strukturat e këtyre komunave nuk kanë asnjë lidhje me institucionet në Prishtinë. MAPL dhe qeveria duhet të vendosin kontakte me komunitetin lokal në këto tri komuna, qoftë përmes MPT-ve apo formave tjera. Komuniteti lokal në Komunën e Veriut nuk janë në dijeni për ligjet e Kosovës për qeverinë lokale dhe nuk dinë për nivelin e bashkëpunimit që mund të kenë me institucionet e Kosovës dhe atyre të Serbisë.

Ata madje nuk janë të informuar as për përfitimet që MAPL është e gatshme të ju ofroj atyre nëse marrin pjesë në zgjedhjet lokale, siç është mundësia për fonde nga donatorët ndërkombëtarë, apo qoftë edhe për rastet pozitive të komunave të sapoformuara (Graçanica, Ranillugu dhe Kllokoti).

Si përfundim, liderët e zgjedhur të komunave të sapoformuara janë të përgatitur dhe kanë vullnet për të marrë përgjegjësi të plotë për të drejtuar komunën nën ligjet e Kosovës. Kjo nuk ka kaluar pa u përcjellë me sfida madhore dhe paraqet një përgjegjësi të rëndë për stafin komunal që të sigurojnë që komuna e tyre funksionon dhe vepron plotësisht dhe në përputhje të plotë me ligjin. Bartja efektive dhe efikase e kompetencave nga komunat amë dhe qeveria qendrore do të jenë thelbësore për funksionim të suksesshëm të komunave të reja, sikurse do të jenë edhe kapacitetet njerëzore dhe financiare që do të kenë në dispozicion. Një hap është bërë në drejtim të këtyre përpjekjeve me nënshkrimin e MOU me 30 Mars 2009 për transfer

¹⁴ Intervisite me Drejtorin e Administratës së MAPL, Rozafa Ukimeraj, datë 29 Mars 2010.

të kompetencave nga komunat amë tek komunat e reja, megjithatë vonesat, mosmarrëveshjet, dhe ne disa raste edhe konfliktet kanë dëmtuar progresin.¹⁵

6. Novobërdë (Zgjerim Territorial)

Novobërda është zgjeruar drejt Gjilanit dhe Kamenicës për të përfshirë 204 m², dy herë më shumë se madhësia aktuale. Kryetari i Novobërdës deklaroi se edhe pse nuk kanë marrë pjesë shumë pjesëtarë të komunitetit serb në zgjedhjet lokale në Novobërdë, një e treta (1/3) e kuvendit komunal është nga komuniteti serb (pesë anëtarë të kuvendit) dhe prej tri partive politike serbe.¹⁶ Qeverisja e komunës së Novobërdës është dëshmuar të jetë shembull i mirë i qeverisjes ndër-etnike me një Kryetar Shqiptar dhe Zëvendës-kryetar dhe Zëvendës Kryesues i Kuvendit nga komuniteti serb. Për më shumë, katër nga dhjetë divizionet në kuadër të komunës do të kenë drejtorë serb dhe zyrtarë të lartë nga komuniteti serb dhe do të marrin pjesë në divizionet e udhëhequra nga partitë shqiptare dhe anasjalltas. Qendra për Mirëqenie Sociale gjithashtu do të udhëhiqet nga anëtari i komunitetit serb. Diskriminimi pozitiv është aplikuar nga kryetari me qëllim të pjesëmarrjes më të madhe dhe nxitjen e bashkëpunimit me komunitetin serb në Novobërdë.

Fshati i Pasjakut ka nënshkruar një peticion kundër rivendosjes së fshatit të tyre në kuadër të komunës së zgjeruar të Novobërdës. Rreth 80% të popullatës së Pasjakut me të drejtë vote kanë nënshkruar këtë peticion. Fshati aktualisht është dy kilometra prej shërbimeve të siguruar të Gjilanit, por me integrimin e tij të planifikuar në komunën e Novobërdës, shërbimet komunale do të jenë 30 kilometra larg. Novobërda së bashku me USAID-in është në proces të themelimit të zyreve mobile për të siguruar shërbime për pesë zonat e reja të integruara, shumica prej tyre të komunitetit shumicë serb.

Zyra në Stanishor është renovuar dhe tani është gati për të funksionuar. Me iniciativë të MAPL-së, zyret në Pasjak, gjithashtu janë renovuar dhe të punësuarit e rinj do të rekrutohen nga komuniteti serb për të ndihmuar në ofrimin e shërbimeve sa më afër qytetarëve. Për më shumë, grantet dhe buxheti i përgjithshëm janë dyfishuar për Novobërdën për shkak të planeve të zgjerimit. Investimi kapital është rritur prej rreth 300,000 euro sa ka pas vitin e kaluar në 600,000 euro këtë vit.¹⁷

Pavarësisht këtyre përpjekjeve, komuna e Novobërdës ende ballafaqohet me sfida në lidhje me aplikimin e pushtetit të tij. Strukturat paralele janë ende prezente dhe mbetet të shihet se sa efekt do të kenë zhvillimet e fundit të decentralizimit në

¹⁵ Veb faqja e MAPL MLGA, 'Memorandumi i Bashkëpunimit është nënshkruar për Transfer të Përgjegjësive nga Komunat amë te Komunat e sapokrijuara', 31 Mars 2010.

¹⁶ Intervisite me Bajrush Imerin, Kryetar i Komunës së Novobërdës. Mbajtur me 31 Mars 2010.

¹⁷ Intervisite me Bajrush Imerin, Kryetar i Komunës së Novobërdës. Mbajtur me 31 Mars 2010.

strukturat paralele. Deklarata e ministrit Ferati, se funksionalizimi i komunave të reja do të zbehë dhe shpërbëj strukturat paralele, ende nuk është dëshmuar plotësisht.¹⁸ Gjithashtu, kryetari i Novobërdës ka shprehur pakënaqësi me përkrahjen e ofruar nga niveli qendror pas zgjedhjeve lokale dhe zgjerimin pasues të territorit dhe rritjen e përgjegjësisë. Kryetari Ymeri deklaroi se “ata të cilët në të kaluar ishin shumë aktiv në decentralizim [MAPL dhe ZCN] tani janë pasive dhe nuk tregojnë asnjë veprim.”¹⁹ Ai ka shfaqur pakënaqësi me mbështetjen e Qeverisë dhe është raportuar në media se vizita e ambasadorit Amerikan, Christopher Dell, më 30 Mars 2010 ishte një prej vizitave të para zyrtare në Novobërdës pas formimit të komunës së re. Komuna e Novobërdës gjithashtu ka shqetësime me dorëzimin e përgjegjësisë dhe ndarjen e zonave kadastrale nga Gjilani. Kryetari i Novobërdës ka ndërmarr një iniciativë për të themeluar një grup punues të drejtorëve të cilët kanë bërë thirrje për të komunikuar me komunën e Gjilanit por pa asnjë përgjigje. Novobërda nuk ka kapacitete të mjaftueshme për të trajtuar përgjegjësitë e saj pa ndihmën e MAPL-së në ndërmjetësimin në mes të Gjilanit dhe Novobërdës si dhe në mes të Kamenicës dhe Novobërdës.

¹⁸ Lajm Newspaper, ‘*Interview of Minister Ferati given to Lajm Newspaper*’, 16 December 2009.

¹⁹ Intervistë me Bajrush Imerin, Kryetar I Komunës së Novobërd, 4 Maj 2010.

III. Legjislacioni dhe bartja e kompetencave

A. Konsteksti i Përgjithshëm

Decentralizimi ka tërhequr vëmendjen e publikut kosovar për shkak të sfidës së madhe që i parashtrohet autoriteteve kosovare. Një nga sferat më të kundërshtuara ishte ajo e bartjes së përgjegjësiave sepse në letër ato dukeshin solide, por në praktikë ka çështje serioze dhe boshllëk. Kryetari i Novobërdës për shembull ankohet se në letër ai ka pranuar të gjitha përgjegjësitë për administrim të suksesshëm të komunës, por mjetet për të menagjuar me këto përgjegjësi ende nuk janë siguruar. As që nuk është rritur interesimi prej ministrive për përfshirje.

B. Legjislacioni

Menjëherë pas shpalljes së Pavarësisë, qeveria e Kosovës ka rastifikuar tri ligje bazike për të rregulluar qeverisjen lokale.²⁰ Ligji për vetë-qeverisje lokale përcakton strukturën e qartë të qeverisjes lokale. Ato bartin 25 kompetenca tek komunat dhe katër kompetenca të shtuara tek komunat me shumicë serbe. Zbatimi i plotë i këtij ligji si dhe ligjit për financa lokale kërkon harmonizim me legjislacionin e mëparshëm. Ngjajshëm, harmonizimi do të jetë i nevojshëm me zhvillimin e politikave të Bashkimit Evropian. Nën-grupi punues për Reform dhe Legjislacion ka identifikuar 15 ligje që janë kontradiktorë me Ligjin për Vetë-Qeverisje Lokale, gjashtë prej të cilave janë të përfshirë në agjendën legjislative për tu rastifikuar nga Kuvendi i Kosovës²¹. Gjashtë pjesët e legjislacionit për tu harmonizuar me Ligjin për vetë-qeverisje lokale nga ky nën-grup janë:

1. Projekt-ligji për ndryshimin dhe plotësimin e ligjit për mbrojtje nga fatkeqësitë natyrore dhe fatkeqësi tjera;
2. Projekt-ligji për ndryshimin dhe plotësimin e ligjit për mbrojtje nga zjarri;
3. Projekt-ligji për ndryshimin dhe plotësimin e ligjit mbi edukimin primar dhe sekondar në Kosovë;
4. Projekt-ligji mbi Edukimin e Lartë Sekondar të Detyruar;
5. Projekt-ligji për ndryshimin dhe plotësimin e ligjit mbi shëndetin;
6. Projekt-ligji për ndryshimin dhe plotësimin e ligjit mbi procedurën administrative.

²⁰ Ligji mbi Vet-qeverisjen Lokale (20 Shkurt, 2008), Ligji mbi Kufijtë Administrativë (20 Shkurt, 2008), Ligji mbi Financat Lokale (13 Mars, 2008).

²¹ Raporti I Punës së Grupit Punues për Decentralizim (Prill 2009 – Shkurt, 2010). MAPL Shkurt, 2010.

Ka pas shumë vonesa në bartjen e përgjegjësive prej nivelit qendror në atë lokal, duke parandaluar progresin. Disa ligje nuk janë ratifikuar ende. Për shembull, me LVQL, komuna duhet të siguron furnizimin me ujë dhe mirëmbajtjen e meturinave. Sidoqoftë, as Ligji mbi Mbeturina e as Ligji mbi ujin ende nuk kanë kaluar në kuvend. Ngjajshëm, Ligji mbi Fatkeqësitë Natyrore dhe Ligji mbi Mbrotjen nga Zjarri ende nuk janë ratifikuar, duke shkaktuar ngecje në bartjen e përgjegjësive për reagim emergjent tek niveli lokal. Sipas Strategjisë Legjislative 2010, është shpresuar që Ligji mbi shëndetin të arrij në Kuvend në Maj 2010, duke përcaktuar parimet bazike ligjore për transferin e kujdesit primar shëndetësor tek komunat siç është saktësuar në nenin 17m të LVQL²². Edhe pse projekt-ligji për Turrizmin ka kaluar në komisionin kompetent Parlamentar, ai ende ka mbetur në kuvend që nga viti i kaluar. Ngjajshëm projekt-ligji për skemat Sociale mbetet në Kuvend.

C. Bartja e kompetencave në praktikë

Sipas Nën-grupit Punues për Bartjen e Kompetencave dhe Resurse Buxhetore, bartja e përgjegjësive të ‘veta’ ka përfunduar. Sidoqoftë, Nën-grupi Punues dhe MAPL duhen të kenë kujdes sepse vetëm me nënshkrimin e një Marrëveshje Mirëkuptimi me komuna apo me miratimin e legjislacionit përkatës nuk nënkupton që në praktikë komunat janë duke ushtruar përgjegjësitë përkatëse. Disa komuna ankohen se përgjegjësitë janë transferuar në letër por jo edhe në praktikë. MAPL duhet të vlerësoj kapacitetet e komunave për të absorbuar përgjegjësitë e reja të suksesshëm.

Kjo nuk do të thotë se komunat nuk tregojnë gatishmëri për të pranuar përgjegjësi të reja ose që nuk kanë kapacitete për t’i administruar, por që kjo mundësi duhet shfryrëzuar për trajnimin e zyrtarëve lokal mbi përgjegjësitë e reja dhe për të shkëmbyer praktikat më të mira në mes të komunave. Në periudhë afatgjate, kjo do të përmirësoj procesin e ofrimit të shërbimeve në nivel lokal.

²² *Strategjia Legjislative e Qeverisë së Kosovës për 2010*. Zyra e Kryeministrit të Republikës së Kosovës. [http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/STRATEGJIA_LEGJISLATIVE TRI GJUHE + Vendimi-_e_plotësuar\(1\).pdf](http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/STRATEGJIA_LEGJISLATIVE_TRI_GJUHE_+ Vendimi-_e_plotësuar(1).pdf).

1.Kompetencat Vetanake

Emri i Kompetences Vetanake	NGP BKRB	Në Praktikë
Zhvillimi Ekonomik Lokal	Transferuar	Tashmë përgjegjësi lokale.
Planifikimi Urban dhe Rural	Transferuar	Tashmë përgjegjësi lokale. Vetëm disa komuna kanë përfunduar programet e tyre për planifikimi hapsinor siç është kërkuar nga MMPH. Disa prej tyre nuk kanë kapacitete.
Shfrytëzimi i Pronës dhe Zhvillimi	Transferuar	Nuk ka ndonjë udhëzim për marrjen me qira të pronës nga qeveria lokale.
Implementimi i Rregulloreve të Ndërtimit dhe Standardeve të Kontrollit të Ndërtimit	Transferuar	Nuk ka trajnime për Standardet e Kontrollit të Ndërtimeve.
Mbrojtja e Ambientit Lokal	Transferuar	Tani më kompetencë lokale, por nevojitet mbështetje për Ministrinë në fjalë në mënyrë që komunat të ndërmarrin projekte më të mëdha se sa që i mbulon buxheti i tyre aktual.
Dispozitat, Mirëmbajtja e Shërbimeve Publike dhe ato Komunale përfshirë, furnizimin me ujë, kanalizimet dhe ujërave të zëza, trajtimin e ujërave të zeza, menaxhimin e mbeturinave, rrugët lokale, transportin lokal dhe skemat e ngrohjes lokale.	Transferuar	Jo të transferuara në mënyrë të plotë apo në funksion të plotë. Ligjëshmërisht ato janë të transferuara në komuna apo grupe komunash por nuk kanë qenë plotësisht funksionale meqë komunat janë duke dështuar në emërtimin e anëtarëve të bordeve të tyre. Kompetenca e menagjimit të ujit nuk është transferuar.
Reagimet Emergjente Lokale	Transferuar	Transferuar

Dispozitat për arsimim publik para-shkollor, fillorë dhe atij të mesëm , përfshirë licencimin dhe regjistrimin e institucioneve arsimore , rekrutimin dhe pagat , trajnimin e instruktorëve arsimor dhe administratorëve	Transferuar	Është transferuar lista e pagave për mësuesit si dhe emërtimet për drejtorë të shkollave në qeverisjen lokale.
Promovimi i Mbrojtës së të Drejtave Njerëzore	Transferuar	Ekzistojnë zyre në kuadër të komunave që kanë këtë funksion promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave njerëzore
Dispozitat e Kujdesit Primar Shëndetësor	Transferuar	Transferuar. Lista e pagave të punëtorëve shëndetësor është në duar të qeverisjes lokale. Megjithatë, lista e medikamenteve esenciale, e cilat bie nën këtë kompetencë nuk është transferuar.
Dispozitat e shërbimeve familjare dhe shërbimeve të tjera të mirëqenies të tilla si ato për grupet e pambrojtura, kujdestarisë, kujdesit të fëmijëve, kujdesit për të moshuar, përfshirë edhe regjistrimin dhe licencimin e qendrave të kujdesit, rekrutimin, pagat dhe trajnimin për punëtorët profesional të mirëqenies.	Transferuar	Të transferuara por ekzistojnë vështërsi në menaxhimin e shërbimeve sociale. Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale (MLSG) ka qenë e ngadalshme në bartjen e këtyre kompetencave në qeverisjen lokale është bërë punë mjaft shumë meqë është dashur të përballen me 30 qendra lokale të shërbimit social.
Banesat Publike	Transferuar	Transferuar.
Shëndeti Publik	Transferuar	Transferuar
Licencimi i shërbimeve lokale dhe objekteve, përfshirë ato që kanë të bëjnë me argëtim, aktivitete kulturore dhe aktivitetet e lira, ushqim, vendbanim, tregjet, shitësit në rrugë, transportimin lokal publik dhe taksistët.	Transferuar	Tani më kompetencë lokale.
Emërtimi i rrugëve dhe vendeve të tjera publike	Transferuar	Tani më kompetencë lokale.
Dispozitat për Mirëmbajtjen e Parqeve Publike dhe Hapësirave	Transferuar	Tani më kompetencë lokale.
Turizmi	Transferuar	Tani më kompetencë lokale por nevojitet mbështetje nga ana e Ministrive të caktuara në mënyrë që komunat të kenë projekte më të mëdha nga ato që mbulon buxheti i tyre.

Aktivitetet Kulturore dhe ato të lira	Transferuar	Teatrot dhe bibliotekat publike transferuar në 10 komuna. Është nënshkruar memorandum i mirëkuptimit me këto komuna dhe janë duke u implementuar (MOU me Prizrenin). Grupi punues janë akoma duke punuar në transferimin e arkivës dhe trashëgimisë kulturore.
Çfardo çështje që nuk është përjashtuar në mënyrë eksplicite nga kompetencat e tyre apo deleguar në çfardo autoriteti tjetër.	Nuk është caktuar nga MLGA	Disa komuna kanë kërkuar

2. Kompetencat e Deleguara

Kompetencat e Deleguara	SWG TCBR	Në praktikë
Shënimet Kadastrale		Në duar të komunave përveç komunave të reja dhe Novobërdes që akoma janë në pritje të posedimit të shënimeve kadastrale nga komunat amë.
Regjistrat e Gjendjës Civile		Transferuar përveç komunave të reja. Edhe Manusha komunë e krijuar në Tetor 2008 në Maj ka funksionalizuar Zyren për Regjistrat Civil.
Regjistrimi i votuesve		Transferuar siq është parë në zgjedhjet e fundit por ka ca probleme me azhornimin e listës.
Regjistrimi i Bizneseve dhe Licencimi		Jo të transferuara por është bërë progres. Projekt i Bankës Botërore që është duke u testuar në tetë komuna. Në proces me softëverin në vazhdim por pa rezultate akoma.
Distribiuimi i Pagesave të Ndihmës Sociale (duke përjashtuar penzionet)		Të pa transferuara.

Mbrojtja e Pyjeve		Të pa transferuara. Agjencioni për Mbrojtjen e Pyjeve (AFP), organ i pavarur themeluar nga Kuvendi akoma është duke planifikuar mbrojtjen e pyjeve.
Republika e Kosovës mund të delegojë kompetenca të tjera te Komunitet.	Asnjë	Asnjë

3. Kompetencat e Zgjëruara

Kompetencat e zgjëruara	SËG TCBR	Në Praktikë
Kujdesi Sekondar Shëndetësor (Mitrovicë Veriore, Graçanicë dhe Sterpce).		Të pa transferuara nën juridiksionin e Republikës së Kosovës.
Arsimimi Universitar (Mitrovicë Veriore)		Të pa transferuara nën juridiksionin e Republikës së Kosovës. Administrohet nga Institucionet Paralele në Mitrovicën Veriore.
Çështjet kulturore, përfshirë mbrojtjen dhe përkrahjen e sërbeve dhe religjioneve e trashigimisë kulturore (Komunitet me shumicë sërbe)		Në proces të transferimit te komunitet e sapo krijuara. Derisa në Veri të pa transferuara nën juridiksionin e Republikës së Kosovës.
Zgjedhja e komandantëve të stacioneve policore lokale (Komunitet me shumicë Sërbe)		Në proces të transferimit te komunitet e sapo krijuara. Kompetencat tani më nën juridiksionin e Komunitet së Shtërripës.

Ka mjaft kompetenca që me ligj janë transferuar në qeverisjen lokale dhe disa prej tyre janë shumë komplekse. Siq shihet nga tabela, disa kompetenca janë transferuar pjesërisht apo plotësisht në nivelin lokal. Ekzistojnë edhe kompetenca të tjera të cilat ushtrohen vetëm nga disa komuna. Disa komuna akoma nuk posedojnë mjaft kompetenca për shkak të mungesës së kapaciteteve, për shkak të posedimit të një administratë të re dhe me numër të pa mjaftueshëm të punonjësve siq është rasti në komunën e Mamushës, ose për shkak të ndonjë konflikti të brendshëm. Disa kompetenca kërkojnë krijimin e disa mekanizmave për të bërë të mundur zbatimin e

tyre, për shembull: delegimi i kompetencës për regjistrim të biznesit kërkon softëver të posaçëm në mënyrë që të dhënat prej komunës të integrohen në një server. Si të tilla nuk mund t'i quajmë të gjitha kompetencat “të transferuara”.

Kompetencat e zgjëruara, shumtën e rasteve të rezervuara për komunat e banuara me shumicë sërbe, nuk mund të ushtrohen nga të gjitha komunat. Para se të kenë komunat të drejtat për kompetenca, të gjitha komunat e banuara më shumicë sërbe duhet të formohen dhe funksionojnë në bazë të juridiksionit të Republikës së Kosovës, një kërkesë e tillë është sfidë e madhe politike. Siç është parë në tabelën më lart, kompetencat mund të konsiderohen ligjshmërisht të bartura në qeverisjen lokale me që janë specifikuar në mënyrë eksplicite në LLSG. Megjithatë në mënyrë që të implementohet ligji dhe në mënyrë që komunat t'i ushtrojnë këto kompetenca, duhet të nënshkruar MOU-së në mes komunave dhe Ministrive, dhe në shumë raste MLGA. Edhe pse kjo është planifikuar nga grupi punues në kuadër të Ministrisë, sfidat shpesh herë dalin në pah. Nuk janë vetëm komunat ato që duhet të tregojnë gatishmëri për pranimin e këtyre kompetencave, por edhe qeverisja qendrore dhe organizatat e donatorëve duhet të ngrisin kapacitetet humane dhe financiare për personelin e administratës lokale në mënyrë që të ju bëjnë ballë këtyre kompetencave të reja.

Transferimi i qeverisjes lokale nga ajo qendrore ka qenë i sukseshëm në sferat e teatrove dhe në biblioteka. Është nënshkruar një MOU në mes Ministrisë së Kulturës Rinisë dhe Sportit, MLGA-së, Ministrisë së Ekonomisë dhe Financave dhe komunat përkatëse. Një memorandum i tillë ka qenë me Komunën e Prizrenit. Ky MOU ka përcaktuar që “[t] teatrot të administrohen nën përgjegjësinë e komunës së Prizrenit nën mbikqyrjen e Ministrisë së Kulturës Rinisë dhe Sportit (MCYS). Si pjesë e kësaj marrëveshje, komuna do të ndermarrë menagjimin e aseteve ekzistuese të teatrove që kanë të bëjnë më çështjet teatrore. Komuna e Prizrenit do të jetë përgjegjëse për sigurimin dhe administrimin e qendrave për kulturë dhe art në përputhje me Ligjin për Teatrot. Qeverisja lokale do të rishikojë në baza ditore punën administrative; megjithatë performanca në përgjegjëshmërinë do të jetë përgjegjësi e MCYS, por e ndërrmarë në bashkëpunim me Komunën e Prizrenit.”²³

Edhe pse është arritur progres i konsiderueshëm në transferimin e kompetencave kryesore, komunat nuk janë duke treguar gatishmëri që të ushtrojnë disa nga këto kompetenca. Në rastin e menagjimit të korporatave publike, që tani më është përgjegjësi e komunës, shumë komuna nuk kanë emërtuar asnjë anëtar të bordit. Kjo është posaçërisht e dukshme në rastet e korporatave publike ndër komunale në kuadër të komunës. Duke neglizhuar këtë komunat dështojnë në ushtrimin e kësaj kompetence të transferuar.

²³ Memorandum i Mirkuptimit për Delegimin e Kompetencave të Teatrove në Nivelin Lokal. Ministria e Pushtetit Lokal.

D. Ndërtimi i kapaciteteve për kompetenca të reja

Një nga vështërsitë më të mëdha të përshkurara nga kryetaret e komunave është se transferimi i burimeve duhet të shkoj përkitazi me transferimin e përgjegjësive, duke konkretizuar kështu planin në veprime. Hulumtimi ven në pah, çëshjen se kompetencat e reja duhet të përkrahen me burime njerëzore dhe financiare në mënyrë që komunat në mënyrë efektive të kryejnë kompetencat e caktuara me ligj dhe të ofrojnë shërbime të mira për qytetarët e tyre. Shfaqet nevoja për krijimin e administratës publike efektive dedikuar implementimit të ligjit dhe për ofrimin e shërbimeve më të mira për qytetarët. Kjo do të përkrahej nga nënpunësit civil të rekrutuar dhe vlerësuar nga kualitetet e tyre personale. Komunat e reja më së shumti kanë nevojë për ndërtimin e kapaciteteve dhe MLGA ka bërë disa trajnime. Trajnime të tilla për komunat janë ofruar rreth temave në vijim:

- Legjislacioni i ri në vetë-qeverisjen lokale si dhe legjislacione të tjera që komunat duhet ti implementojnë
- Administrimin e regjistrimit të qytetarëve
- Trajnimi për zyret ligjore në komuna
- Përgaditja e Projekt Propozimeve për Investimet Publike
- Përdorimi I paisjeve teknologjike për kadastrin (GIS softëare)
- Sisteme të planifikimit hapsinor
- Implementimi i planifikimit hapsinor
- Mbrojtja e ambientit
- Inspektimi Komunal i tregjeve, higjienës, trafikut dhe ndërtimeve
- Përgaditja e kontratave për mësuesit
- Kompetencat Komunale të Departmentit të Arsimit
- Buxheti i Arsimit
- Sistemi BDMS
- Inspektoriati i Arsimit
- Zyret për shërbime Sociale

IV. Bashkëpunimi ndër-institucional

A. Përmbajtja e Përgjithshme

Plani i decentralizimit të Kosovës është ambicioz dhe i duhet një marrëveshje e bashkëpunimit dhe kordinimit në të dy nivelet horizontale (niveli qendror i qeverisjes) dhe vertikale (qeverisja qendrore dhe ajo lokale). Në vijim të nënshkrimit të MOU-së, MAPL, me mbështetjen e ZNC-së dhe ministrinë, ka projektuar një plan veprimi në mënyrë që të bart kompetencat nga niveli qendror në atë lokal. MLGA dhe Ministrinë në linjë pastaj në kordinim më Ministrinë e Ekonomisë dhe Financave të transferojnë buxhetin dhe grantet në komuna të ndryshme. Udhëzimet elementare janë përgaditur për komunat që pranojnë kompetencat para se të kompletet procesi formal. Në disa raste një apo më shumë nga Ministrinë në Linjës duhet të përfshihen në transferimin e kompetencave dhe në raste tjera agjencionet e tjera ose institucionet duhet të jenë po ashtu pjesë e procesit. Me përfshirjen e agjencioneve të ndryshme në proces, është e nevojshme bashkëpunimi dhe kordinimi. Ky aspekt i decentralizimit është procedurë komplekse që mund të marrë kohë, por me një bashkëpunim dhe komunikim të mirë mund të leviz pa problem përpara dhe në mënyrë të sukseshme.

B. Bashkëpunimi Horizontal

Grupi ndër Ministror për Decentralizim (IGD) ka qenë funksional për dy vite radhazi dhe mandate i tij është zgjatur për dy vite të tjera përfshin pesë nën grupet siç vijon:²⁴

1. SWG RL – nën- grup punues për reformat dhe legjislacionin
2. SWG TCR-nën- grup punues për transferimin e kompetencave dhe burimeve;
3. SWG ENM - nën- grup punues për krijimin e komunave të reja
4. SWG CBDC- nën- grup punues për ndërtimin e kapaciteteve dhe kordinimin e donatorëve
5. SWG IC – nën- grup punues për fushatën e informimit

Plani i Aktiviteteve për Decentralizim është aprovuar nga Qeveria e Kosovës dhe mbështetet nga grupi punues i sapo themeluar për Decentralizimin në përbërje të Ministrave të Qeverisë, ICO dhe partnerët strategjik, IMWG dhe nën grupet punuese punojnë drejt implentimit të planit të aktiviteteve të decentralizimit 2008-2011 i cili është aprovuar nga Qeveria e Kosovës. Grupi punues ndër ministror dhe nën grupet

²⁴ *Plani i Veprimit për Implementim të Decentralizimit 2010-2011*. Ministria e Pushtetit Lokal. Prill, 2010.

punuese janë të kryesuara nga MLGA dhe ICO. Në bashkëpunim të ngusht me ICO-n, MLGA ka kordinuar të gjitha aktivitetet e grupit punues dhe të nën grupeve të tjera punuese drejt implementimit të pkanit të decentralizimit. Megjithatë, jo gjithmonë kemi të bëjmë me rastet kur rekomandimet dhe obligimet që rrjedhin nga grupi punues ndër ministror për decentralizim (IMWG) përcillen nga ministritë e linjës, ka pasur disa vështësi në kordinimin e ministrive të ndryshme të linjës për shkak të prioriteteve të ndryshme. Një rast konkret është Ligji në Menagjimin e Pronës Komunale që ka vështësi në harmonizimin e punës nga ministritë e linjës së pari, sepse Agjencioni Kosovar i Pronës (KPA) duhet të jetë i përfshirë në procesin i cili krijon mundësi për ministritë e linjës që të dalin me prioritete dhe zgjedhje të ndryshme.

Raporti i Progresit 2009 për Kosovën nënvizon këtë bashkëpunim delikat duke deklaruar se “bashkëpunimi ndër-minstror dhe kordinimi vazhdojnë të mbesin në nivel të dobët”. Ligji në Qeverisje nuk është Adaptuar. Politika qëndrore që udhëzon rolin e këshillave ministror nuk është plotësisht e implementuar.”²⁵

C. Bashkëpunimi Vertikal

Siç është prezentuar në studimin e KLGJ në vitin 2009, kompetencat e komunave nuk transferohen së bashku me financat. Ky ka mbetur rast i tillë këtë vit²⁶. Në shumtën e këtyre rasteve, barriera kryesore ka qenë bashkëpunimi i ministrive në linjë. Nga Ministria në linjë kërkohet të transferoj buxhetin së bashku me kompetencat. Megjithatë, duket se decentralizimi mund të mos jetë prioritet për disa ministri në linjë dhe perceptohet si humbje kohe. Është vërejtur një rënie në nivelin e interesimit për ministritë në linjë për vazhdimin e procesit të decentralizimit në mënyrë me efektive dhe në kohë. Në të vërtetë ICO dhe MLGA kanë vërejtur të ketë pasur vonesa nga ministritë në linjë në implementimin e reformave të qeverisjes lokale. ICO është caktuar të përciell ministritë në linjë dhe të sigurojë se ato mbajnë premtimet e tyre. Për shembull, ngurrimi i Ministrisë së Punës dhe Mirëqenies Sociale (MLSË) në transferimin e shërbimeve sociale, do më thënë së Ministria ka mbetur me 30 zyre.

Në lidhje me transferimin e korporatave publike, Ministria e Ekonomise dhe Financave (MEF) dhe Agjencioni i Privatizimit në Kosovë (APK) kanë qenë të ngadalshme në bashkëpunim. Ministria e Ekonomisë dhe financave megjithatë mbetet kryesore në kushtet praktike meqë shpesh tranferimi i kompetencave duhet të përcillet me grante dhe funde. Megjithatë, Departamenti i Financave Lokale në MEF tani ka

²⁵ EC raporti I progresit për Kosovë 2009 , pg. 8. Komisioni Evropian në Kosovë. Në dispozicion http://www.delprn.ec.europa.eu/repository/docs/ks_rapport_2009_en.pdf

²⁶ Implementimi I Procesit të Decentralizimit në Kosovë : *Një Vitë pas Kushtetutës*. Instituti Kosovar për Qeverisje Lokale (KLGJ). Qershor, 2009.

transferuar Grantin Arsimor dhe Grantin e Shëndetësisë në komuna përveq granteve të përgjithshme për këto komuna ²⁷.

MAPL dhe ministritë në linjë duhet të jenë aktive në ofrimin e ndihmës për komuna në këto ndryshime dhe qeverisja qendrore duhet të mbetet në krye për implementimin e planit të decentralizimit. Edhe pasi të jenë transferuar kompetencat në nivelin local, mbikqyrja është vendimtare. Si e tillë, qeverisja qendrore duhet të bart këto kompetenca mënjëherë dhe ti alokojë me financat e nevojshme. Në këtë drejtim, Asociacioni i Komunave të Kosovës (AKM) ka rol vendimtar në parashtrimin e interesave të tyre në nivelin qendror. AKM është përfshirë në nën grupet punuese dhe duhet përdor pozitën e saj të kërkojë bartjen e kompetencave në komuna me mjete financiare dhe të sqarojë procedurat për këto kompetenca. Ekzistojnë kollegjime që funksionojnë në kuadër të AKM-së dhe janë organizuar disa trajnime nga AKM në sfera si, për shembull mirëqenia sociale.²⁸

Lejet e ndërtimit të lëshuara nga komuna e Kamenicës në vendet që tani janë pjesë e Ranillug janë anuluar nga udhëheqësia aktuale e Ranillugut. Kjo për shkak të mungesës së MOU-s në mes Kamenicës dhe Ranillugut për respektimin e vendimeve të marra para krijimit të komunës së re. Për më tepër Komuna është frustruar meqë Ministritë në Linjë nuk reagojnë në këto raste për zgjidhjen e konflikteve të tilla.

²⁷ Intervistë me Sekretarin Permanent të MLGA, Zt. Besnik Osmani, e mbajtur me 21 Prill, 2010.

²⁸ Asociacioni i Komunave të Kosovës (AKM) veb faqja. <http://www.komunat-ks.net>. Vizituar më 14 Prill, 2010.

V. Mobilizimi i Burimeve për Decentralizim

A. Sfidat

Procesi i decentralizimit është mjaft kompleks dhe kërkon investim në disa fusha, duke filluar nga hapsirat e punës të nevojshme për funksionim deri te transferi i kompetencave i cili ka kosto përcjellëse. Komunitetet e reja janë gjithashtu pjesë e shpenzimeve të përgjithëshme të decentralizimit. Me kompetencat e tyre të reja, komunitetet e krijuar si dhe ato ekzistuese janë duke provuar të përshtasin kapacitetet e tyre të reja administrative dhe financiare në mënyrë që të mund të adresojnë si duhet qështjet brenda përgjegjësisë së tyre. Qëketej, decentralizimi është duke zhvendosur vëmendjen e autoriteteve komunale nga njësitë e ministrive përkatëse drejt njësitë të komunave. Deri më tani, shumica e kompetencave të parapara për t'u transferuar në nivel komunal është transferuar, me përjashtim të kompetencave të zgjeruara. Pavarësisht, duke që delegimi i përgjegjësive është bërë shumë shpejt pa u vlersuar edhe kapacitetet e komunave në menagjimin e financave publike. Vlersimet kërkojnë për stafin e kualifikuar si dhe për shpenzimet e nevojshme për decentralizim nga ana e nivelit komunal.

B. Kostoja e Decentralizimit

Kostoja e decentralizimit për komunitetet e sapo krijuara në buxhetin e konsoliduar të Kosovës për vitin 2010 pritet të jetë jo më pak se 13,783.199 €. Në vitin 2009 MAPL kishte një “fond” prej 3.2 milion euro të dedikuara për komunitetet e sapo krijuara.” Ky fond²⁹ mbulon:

1. Pagat e EPK
2. Shpenzimet Operacionale të MAPL
3. Shpenzimet Operacionale për personelin e komunave të sapo krijuara
4. Investimet në projektë kapitale në zonat kadastrale të parapara të jenë në kuader të komunave të sapo krijuara.

Është e vështirë për t'u kalkuluar shpenzimet tjera të mbuluara nga donator të ndryshëm, duke qenë se nuk ka një bazë të të dhënave. Sipas autoriteteve komunale, qeveria shpesh ndërhyr në fushat ku autoritetet komunale kanë kompetenca të qarta nëpërmes financimit apo bashk-financimit të projekteve si për shembull ndërtimi i shkollave. Në anën tjetër, komunitetet vazhdojnë të kërkojnë fonde shtesë për

²⁹ Intervisitë me Besim Kamberaj, Drejtor I Departamentit për Zhvillim Regjional dhe për Integritim Evropiane. MAPL. 18 Maj, 2010.

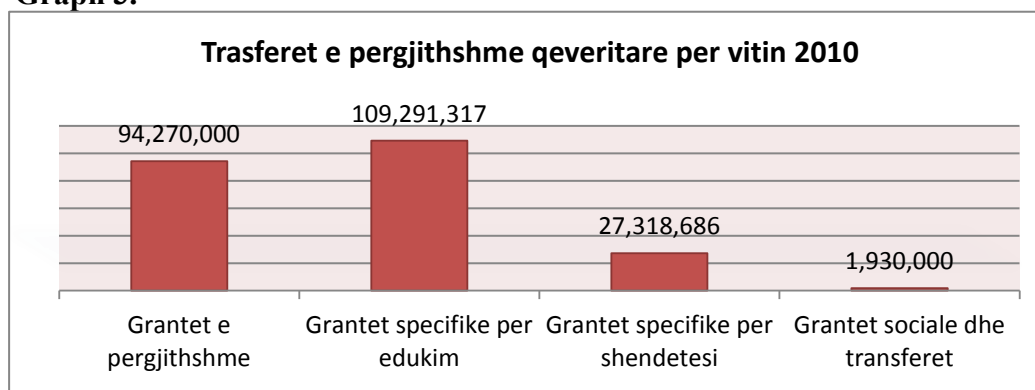
kompetencat e 'reja' që u janë transferuar. Për disa komuna të reja të cilat konsiderohen të jenë të vogla me afërsisht 5 mijë banor, shumë pak besojnë se ato mund të menagjojnë me kompetenca të tyre të reja pa përkrahje nga ana e institucioneve qëndrore.

C. Kordinimi i Burimeve

Si pjesë e tentatives për kordinim, grupe pune ndër-qeveritare/ministore janë krijuar. Këto përfshijnë 11 ministri të qeverisë së Kosovës. Megjithate, MAPL ende nuk ka të dhëna për organizata ndërkombtare donatore që janë të përfshira na komuna, si dhe nuk kanë njohuri në lidhje me të gjitha projektet që këto organizata janë duke zbatuar tani apo synojnë në të ardhmen si përkrahje e nivelit komunal. Një formë progresi është arritur në lidhje me kordinimin e donatorëve. Nën-grupi i punës për ndërtim të kapaciteteve dhe kordinim të donatrove është duke organizuar takime të rregullta më donator. Në mënyrë që të parandaloj duplifikimin e projekteve, ky nën-grup është duke lehtësuar mbajtjen e takimeve të rregullta dhe periodike me donator të përfshirë në procesin e decentralizimit.

Objektiva e këtij nën-grupi është krijimi eventual i një bazë të të dhënave të projekteve të zbatuara diçka që mund të shihet si përmirësim i kordinimit të projekteve të decentralizimit. Megjithatë, kjo nismë e cila daton që nga viti 2009 nuk pritet që të zbatohet në një të ardhme të afërt.

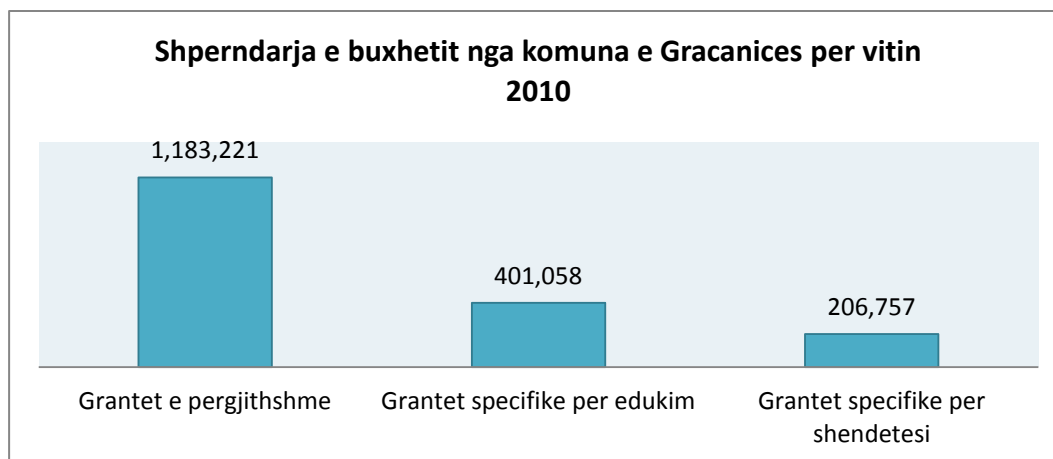
Graph 3.

Ngecjet me të mëdha në fushën e reformës së qeverisjes lokale janë në fushën e Kompetencave të zgjeruara. Pavarisht, kompetencat tjera të zgjeruara nuk janë duke funksionuar siç është paraparë apo siç duken në letër. Përveç ndërhyrjes së qeverisë qendrore, komunat ekzistuese ndërhyjnë në komunat e reja duke qenë komuna të derivuara nga to. Rasti i fundit në lidhje me ndërhyrjen e Prishtinës në raport me Gracanicën, Komuna e parë ka vazhduar të lëshoj leje ndërtimi në territorin e Gracanicës. ZCN ka ndërhyrë duke kërkuar nga komuna e vjeter që të ndërpres

praktiken e lëshimit të lejeve të ndërtimit për territorin e cili tashmë nuk i përket.³⁰ Kjo mund të konsiderohet një ndërhyrje e drejtpërdrejt në të ardhurat e një komune tjetër.

Graph 4.

Lejet e ndërtimit përbëjnë një pjesë të rëndësishme të të ardhurave të cilat përbëjnë një shumë prej 45 milion Eurosh në vitin 2009. Nga viti 2009, qeveria qendrore ka vendosur që pjesërisht t'i transferoj komunave shpenzimet për stafin arsimor dhe mjekësor. Transferi i pjesëshem i kompetencave është vlersuar të jetë 12% të totalit të granteve të shëndetësise. Komunat janë duke synuar që të përshtasin menagjimin e tyre financiar në përputhje me përgjegjësite e tyre. Për shkak të procesit të decentralizimit të shpejtë, nevoja për të ndërtuar kapacitete të përgaditjes dhe analizimit të buxhetit është shfaqur si nevojë e re. Delegimi i kompetencave për sa i përket implikacioneve të buxhetit në nivel lokal nuk është përcjellë me delegim të plotë të kapacitetit të plotë vendimmarrës dhe menagjues, i cili ende mbetet në kuadër të Ministrisë së Ekonomise dhe Financave. Komunat e reja mbështeten plotësisht në grante qeveritare për vitin e parë pas zgjedhjeve. Grantet e përgjithshme që i janë transferuar të gjitha 35 komunave për vitin 2010 llogaritet të jetë 232,810,002 Euro. Është llogaritur që buxheti i konsoliduar i Kosovës për vitin 2010 i llogaritur të jetë 1.1 Miliard euro, atëhere 21% e buxhetit i është alokuar komunave nëpërmes granteve për këtë vite.

D. Përparimet në Kordinim

Pas themelimit të grupeve të punës për decentralizim, një numër programësh dhe projekteve janë rishikuar. Ky grup synon që të forcojë zhvillimin e metutjeshem

³⁰ Komunikate për Media e ZNC, 30 Prill 2010.

të transferim të kompetencave nëpërmes decentralizimit. Grupi gjithashtu është duke koordinuar përpjekjet për avancimin e qëndrueshmërisë së vet-qeverisjes lokale me qëllim të përmbushjes së këtyre objektivave: a) reformen e legjislacionit në lidhje me vet-qeverisjen lokale; b) themelimin e komunave të reja; c) transferin e kompetencave dhe burimeve; si dhe e) ndërtimin dhe zhvillimin e kapaciteteve komunale.³¹ Progres është arritur edhe në lidhje me koordinimin e donatorve. Nën-grupi i cili merret me ndërtimin e kapaciteteve dhe koordinimin e donatorve është duke organizuar takime të rregullta me donator. Koordinimi me donator mbetet i dobët, ideja e krijimit të një mekanizimi për koordinimin e donatorve ende mbetet pezull. Përpjekjet nga ana e MAPL-së dhe UNDP-së për krijimin e një softveri për menagjimin e përkrahjes nga donatorët nuk ka marrë formë ende.

Organizatave ndërkombtare dhe zyrtarët e qeverisë lokale duhet të bashkëpunojnë ngushtë në identifikimin së kush është duke përfituar çfarë përkrahje në fushën e qeverisjes lokale dhe decentralizimit. Në këtë aspekt, UNDP është duke përkrahur Sekretariatit dhe grupet ndërmnstrore të punës. Përfaqësuesit e EMI-së and UNDP-së e konfirmojnë se marrin pjesë rregullisht në takimet me donator.³² Edhe pse nisim për krijimin e një bazë të të dhënave ekziston, ende nuk është krijuar. Ideja që të kemi një bazë të të dhënave për projektet e zbatuara në nivel lokal nuk është zëvendësuar me idene e të pasurit një bazë gjithëpërfshirës të të dhënave për të gjitha projektet lokale dhe qendrore. Duke konsideruar lloj-llojshmërinë e përfituesve të përfshirë në këtë proces, një bazë e tillë e të dhënave pritet të marrë kohë. Njëlloj, nuk ka ndonjë formë standarde kompensimi për projektet.

Disa projekte janë duke u zbatuar drejtpërsëdrejti sipas marrëveshjes ndërmjet komunave dhe donatorve, të tjerat mes ministrive dhe donatorve, dhe shumë nëpërmes Asociacionit të Komunave të Kosovës. Gjatë vitit 2009, MAPL ka ndërmarrë rreth 84 projekte kapitale në 36 komuna të Kosovës, të cilat përbëjnë rreth 9 milion Euro. Shtatë prej projekteve të MAPL-së kanë qenë të bashkëfinancuara nga Komisioni Evropian, respektivisht fondet nga Instrumenti për Para Antarësim.³³ Donatori më i madh për decentralizimin dhe reformen e qeverisjes lokale vazhdon të jetë Komisioni Evropian nëpërmes fondve në fjalë. Nëpërmes Iniciativës Efektive Komunale (IEK), USAID ka planifikuar më shumë se dy milion në projektë kapitale për komunat dhe më shumë së gjysmë milioni të investimeve për komuna do të shkojnë të komunat e sapo themeluara, prej tyre vetem Graçanica do të përfitoj \$300,000.³⁴

Organizata Zhvillimore Zvicrane (SDC) nëpërmes LOGOS programit ka ndarë edhe 4'712'845 CHF në investime kapitale për vitin 2010-2010. Kjo organizatë

³¹ Shiko 'Planin e Veprimt për Zbatimin e Decentralizimit'.

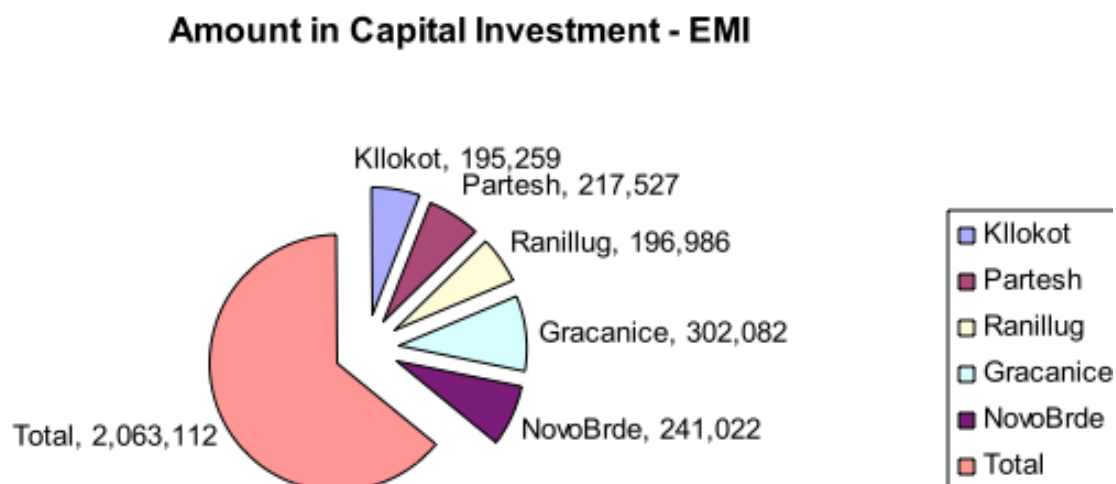
³² Intervisite me Arben Gashin (EMI) dhe Rreze Dulin (UNDP) – 4 Maj 2010.

³³ Departamenti I Reformave dhe Integritimeve Evropiane, MAPL. 'RRaporti në lidhje me projektet il përgaditur nga Komunit gjatë vitit 2009', i publikuar në dhjetor të 2009.

³⁴ Veb Faqja 'Iniciativa për Komuna Efektive'. www.emi-kosovo-rti.org.

do të vazhdojë të angazhohet në rajonin e Gjilanit, i cili ka qenë një rajon për investime kapitale ku kjo organizatë është orientuar me shumicën e projekteve përkrahëse të saj.³⁵ UNDP është duke përkrahur MAPL-në dhe komunat e reja me vlerë prej UNDP 2 milion dollar si dhe siguron fonde për projektë të ndryshme të decentralizimit.

Grafi 4.

³⁵ Veb Faqja e Korporates Zvicrrane të Zhvillimit. http://www.swiss-cooperation.admin.ch/kosovo/en/Home/Domains_of_Cooperation/Rule_of_Law_and_Democracy/Swiss_Kosovo_Local_Governance_and_Decentralisation_Support_LOGOS.

Pjesmarrja qytetare në procesin e vendimmarrës

A. Konteksti i Përgjithshem

Kapitulli i nëntë i ligjit për vet-qeverisje lokale e institucionalizon demokracine direkte dhe pjesëmarrjen qytetare. Ky akt legjislativ siguron pjesëmarrje qytetare në vendimmarrje, çështje që kanë të bëjnë më informimin e publikut, konsultimin, të drejten për peticion, nisma qytetare, referendum për largimin apo jo të kryetarit të komunës, si dhe themelimin e komisioneve konsultative. Sistemi aktual elektoral gjithashtu siguron që qytetarët të kenë mundësi për zgjedhjen e drejtpërdrejt të kryetarit. Megjithatë, nga terreni është konstatuar se qytetarët nuk e kanë shfrytëzuar plotësisht të drejten e ushtrimit të ndikimit mbi autoritete, por edhe komunat nuk i kanë inkurajuar në shfrytëzim të kësaj të drejte. Ka indikacione që pjesëmarrja qytetare si dhe fuqizimi i komuniteteve është i kufizuar, kryesisht për shkak të mungesës së vizionit të përcjellë me neglizhencë për sa i përket inkurajimit të pjesëmarrjes.

Megjithatë, ekziston një përfshirje më e madhe e qytetarëve nëpërmes organizatave jo-qeveritare. Këto janë të varuara nga financimi i jashtëm, por duhet t'i mbesin përgjegjës edhe publikut nevojat e të cilit i adresojnë. Gjatë hulumtimit shumica e kryetarëve kanë pohuar rolin e rëndësishëm që OJQ-të lokale luajnë në fuqizimin e demokracisë dhe vendosjen e urave të komunikimit në shoqëri. Megjithatë është duke u bërë e dukshme që OJQ-të jo gjithmonë e artikulojnë zërin apo brengat e qytetareve, duke u përqëndruar më shumë në agjendat e donatorve në mënyrë që të arrijnë të fondet. Kësisoj, garantimi i një pjesmarrje më të madhe qytetare dhe organizimit të tyre në platforma jo formale dhe formale duhet të ketë si qëllim fuqizimin e zërit të qytetarëve. Përmirësimi i kapaciteteve avokuese duhet të jetë e një rëndësie parësore për zhvillimet e ardhshme në lidhje me qeverisjen lokale.

B. Gjetjet nga Terreni

Autoritetet komunale e njohin rëndësinë e shoqërisë civile dhe rolin qytetar përbrenda shoqërive të tyre. Shumica shohin mundësi të ndryshme të partneritetit në nivel të qeverisjes lokale. Një numër i madh i kryetarëve të komunave i lidhin programet e tyre për informim të publikut dhe komunikimit me qytetar si të rëndësishme dhe e kanë të qartë rëndësinë e partneritetit me shoëri civile, organizata të rinjeve dhe asociacione sportive. Safi i komunës e ka të qartë se qytetarët i shohin strukturat lokale dhe pushtetin më një lloj rezerve dhe mosbesimi, ata ndjenjë që vetëm organizatat jo qeveritare, shoqëria civile dhe media janë ato të cilat mund t'i shërbejnë ndryshimit të këtij opinioni negativ.

Megjithatë, për shkak të mungesës së burimeve dhe kapacitetve njerëzore, radiot dhe stacionet televizive lokale vetëm pjesërisht kanë arritur që të bartin mesazhet në publik, dhe kanë një ndikim relativisht të dobët në zhvillimin e agjendave komunale. Edhe pse autoritetet lokale janë më shumë në favor të përfocimit të medimeve lokale, buxheti i kufizuar dhe mungesa e një vizioni në lidhje me forcimin e planifikimit nga ana e OJQ-ve në nivel lokal ka rezultuar me mungese të progresit duke mos u bërë shumë për të përfshirë qytetaret më aktivisht. Krijimi i rrethanave të reja nga decentralizimi sinjalizon një të ardhme më të mirë për qytetaret e Kosovës në nivel lokal. Kjo është e rëndësishme për demokracinë në Kosovë si dhe për nxitjen e mundësive të reja. Edhe pse pjesëmarrja e qytetarëve është e dobët, ekziston një potencial i theksuar i cili mundësohet edhe nga legjislacioni dhe politikat të cilat mund të reflektojnë nevojat e komuniteteve.

VI. Rekomandimet

MAPL

- MAPL duhet të mbikqyrin zbatimin e MOU-së të nënshkruara ndërmjet komunave të reja dhe komunave amë me qëllim shmangien e mosëmarrveshjeve dhe konflikteve. MOU-së janë një mjet i fuqishëm në përkrahje të tranzicionit të butë nga qeverisja qendrore në qeverisje lokale, si dhe për sigurimin e një transferi më të shpejtë të kompetencave nga niveli qendror në nivel lokal.
- MOU duhet të nënshkruhen nga komuna e sapo zgjeruar e Novoberdës me komunën e Gjilanit dhe Kamenicës për të shpejtuar transferin e dokumentacionit.
- MAPL duhet të përfshihet më shumë në Veriun e Kosovës dhe të alokojë më shumë burime. Përkrahja e MAPL-së ndaj EPK-së e angazhuar në Veriun e Kosovës është qënësore, veqanarisht pas zgjedhjeve të fundit paralele të mbajtuara atje.
- MAPL duhet që më seriozisht të eksplorojnë mundësinë e ndërmarrjes së një vlersimi të pavarur konsultues në mënyrë që të përpilojnë një strategji për bashkëpunim ndër-institucional. Kjo strategji duhet të përfshijë mekanizmat e bashkëpunimit vertikal dhe horizontal si dhe mënyrat e propozuara për shfrytëzimin e burimeve aktuale.

Komunave

- Komunitat e prekura nga ndryshimet e kufijve duhet të përgadisnin plane veprimi me komunitat e derivuara/sapokrijuara nga to, në mënyrë që të sigurojnë transfer të plotë dhe efektiv të pushtetit.
- Komunitat duhet që sa më shpejtë të zgjedhin antarët e bordit të kompanive të tyre publike në mënyrë që të sigurojnë që shërbimet janë duke u ofruar më efikasitet nëpërmes këtyre kompanive.
- Komunitat duhet të punojnë për së afërmi me shoqëri civile dhe organizata jo qeveritare me anë të objektivave të qarta
- Komunitat duhet të ndërtojnë kapacitetet e tyre për të përfshirë sugjerimet nga publiku dhe të sigurojnë pjesëmarrjen e qytetarëve në procesin vendimmarrës.

Ministritë dhe Agjencionet e Pavarura

- Bashkëpunimi në ministrive të linjës dhe agjencioneve të pavarura duhet të ngritet në të gjitha nivelit me qëllim përkrahjen e komunave në proces të transferit të kompetencave. Ministritë duhet gjithashtu të ndihmojnë në ndryshime sektoriale, veçanarisht në Shëndetësi dhe Mirëqenie Sociale
- Bashkëpunimi ndër-ministror si dhe kordinimi duhet të forcohet në mënyrë që të mos paraqitet si dobësi në Raportin e ardhshëm të Progresit të Bashkimit Evropian.
- Agjencia Kosovare për Pronësi duhet të jetë më aktive në ofrim të ndihmes për transfer të përgjegjësive në komunat e sapokrijuara si dhe Novobërda.
- Agjencioni për Mbrojtjen e Pyjeve duhet të fillojë të delegojë përgjegjësitë komunave sikurse parashihet me ligjin për vet-qeverisje lokale

Qeverisë së Republikës së Kosovës

- Strategjia për veriund duhet të kordinoj të gjitha aktivitetet me MAPL-n duke shmangur kështu duplikimin e përpjekjeve.
- Ligjit për qytetin e Prishtinës duhet të procesohet dhe aprovohet sa më shpejtë që është e mundur. Komuna e Prishtinës ka nevoj të forcojë statusin e saj si kryeqytet me përgjegjësi shtesë në mënyrë që të përmirësojë ofrimin e shërbimeve si dhe të përkrah themelimin e plotë të komunës së Graçanicës.
- Ligji për Mbeturinat dhe mbi Ujrat duhet të aprovohet sa më shpejtë në mënyrë që komunat të mund të rregullojnë dhe mirëmbajnë ofrimin e shërbimeve sikurse parashihet me ligj.
- Legjislacioni i ardhshëm i përpiluar nga Qeveria e Kosovës dhe amandametar nga Kuvendi duhet të harmonizohen me ligjin për vet-qeverisje lokale sikurse dhe me zhvillimin e politikave zhvillimore sipas Bashkimit Evropian.

Zyra Civile Ndërkombtare

- ZCN duhet të bëjë të gjitha hapat e nevojshëm që të ndikoj mbi Brukselin dhe Washingtonin në mënyrë që të ushtrojnë ndikim mbi Beogradin për ta ndaluar strukturat paralele në Kosovë, sepse kjo është imperativ i cili del nga synimi i Kosovës në rrugën drejt Bashkimit Evropian, si dhe nevojat për qasje në fonde nga institucionet financiare.

- ZCN në bashkëpunim me MAPL-n duhet të jetë më aktive në terren duke vizituar dhe ndihmuar komunat e sapokrijuara si Ranillug, Grancanicë, Kllokot, Partesh, (including mamusa and Shterpce) si dhe komunat tjera, në mënyrë që t'i dergohet mesazhi komunitetit serb të Kosovës dhe atij në veri, duke bërë që ata të kuptojnë praktikisht përfitimet dhe autoritetin të cilin ata mund ta arrijnë nëse marrin pjesë në zgjedhje lokale të Kosovës.
- ZNK duhet të ndihmojë Qeverinë në themelimin e Zyrave të Përkohshme Kontaktuse në Veri të Mitrovicës më terma të qartë të referencës, ku komunitetet në veri të mund të pranojnë të njëjtat shërbime sikurse në komunat tjera të Kosovës, deri në momentin kur komuna të jetë themeluar dhe funksionale. Këto zyra të përkohshme do të përplotsojnë punën e mirë të ekipeve planifikuese, ndërsa komuniteti lokal do të jetë më i gatshëm të marrë pjesë në zgjedhje në rast se ky komunitet përballet me përfitimet konkrete nga terreni sikurse pranimi i shërbimeve.

ANEKSI I

Zhvillimet kryesore të qeverisjes lokale në Kosovë ndërmjet 1974-2010

- 1974 Kushtetuta e re e Ish Republikës së Jugosllavisë kishte parashikuar qeverisjen lokale në Kosovë – më shumë pushtet dhe kompetenca për vet-qeverisje
- 1989 Heqja e autonomisë së Kosovës. Fillimi i regjimit të Millosheviqit
- 1989 – 1999 Organizimi i institucioneve paralele nga ish qeveria në mërgim. Rezistenca paqësore e menaxhuar nga Presidenti i ndjerë Ibrahim Rugova.
- 1988-1999 Eskalimi i Konfliktit – masakrat në masë. Ushtria Çlirimtare e Kosovës (UCK) bëhet aktive në mesin e Shqiptareve. OSBE dërgon një Mision Verifikimi.
- 1999 – 2000 Hendek Ligjor – periudhe e ndihmës humanitare dhe rikthimit të më shumë së një milion refugjatëve.
- 2000 Aprovimi i Rregullores së UNMIK-ut 2000/45 – rregullimi ligjor i cili ka organizuar funksionet dhe përgjegjësitë e qeverisjes lokale në Kosovë pas luftës. UNMIK zgjedh administratorët ndërkombëtar me komuna.
- 2003 Ish kreu i UNMIK-ut dhe Këshilli i Evropës kishin bërë rekomandime fillestare në lidhje me decentralizimin në Kosovë.
- 2004 Qeveria e Kosovës në heshtje refuzon rekomandimet e dala nga Këshilli i Evropës.
- 2004 Trazirat e Marsit seriozisht kishin dëmtuar marrëdhëniet ndër-etnike në Kosovë. Kjo ishte një zbrapsje e madhe.
- 2005 Qeveria e Kosovës kishte vendosur të themeloj 5 Pilot Komuna.
- 2007 Negociatori i KB, Presidenti Marti Ahtisari prezanton Propozimin Gjithëpërfshirës i cili përfshin një nivel të lart të Autonomisë për komuna në Kosovë.
- 2008 17 Shkurti Dita kur Kuvendi i Kosovës shpall pavarësinë
- 2008 15 Qershor – Kuvendi aprovon Kushtetutën e Republikës së Kosovës. Kjo kushtetute si dhe Ligji për Vet-qeverisje parasheh një autonomi të madhe për komunat. Që këtej, 5 komuna të reja janë themeluar në zona me popullate jo shumicë (Graçanicë, Partesh, Ranillug, Mitrovicë and Klllokot).

- 2009 Mbajtja e zgjedhjeve lokale. Tre komuna serbe themelohen. Disa OJQ raportojnë për manipulim në (Graçanicë, Ranillug and Kllokot). Manipulimi konfirmohet.
- 2010 Diskutimi i ndryshimeve në Ligjin për Qeverisje Lokale fillon.

ANEKSI II

Harta e Komunave të Kosovës – E cila tregon komunat e sapokrijuara

Bibliografia

- Plani i Veprimit për Zbatimin e Decentralizimit 2010-2011. Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal. Prill, 2010.
- Aktvendim i Drejtorisë së Inspektionit. Komuna e Graçanicës. 25 Shkurt, 2010.
- Asociacioni i Komunave të Kosovës (AKM) veb faqja <http://www.komunatks.net>. E vizituar më 14 Shkurt, 2010.
- Draft-Plani mbi trajnimet në Komuna të Reja. Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal.
- Raporti i Komisionit Evropian për Kosovë i vitit 2009, faqe 8. Veb faqja e Komisionit Evropian në Kosovë. http://www.delprn.ec.europa.eu/repository/docs/ks_rapport_2009_en.pdf
- Iniciativa për Komuna Efektive. www.emi-kosovo-rti.org
- Karta Evropiane për Vet-qeverisje Lokale, Këshilli i Evropës, <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/122.htm>, i vizituar më 16 Prill 2010.
- ‘Propozimi i Ahtisarit’, http://www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal-english.pdf, i vizituar më 15 Mars, 2010.
- Komunikatë për Media e ZCN, 30 Prill 2010. Zyra Civile Ndërkombëtare në Kosovë. Vizituar më 2 Maj, 2010.
- Zbatimi i Procesit të Decentralizimit në Kosovë. Një Vit Pas Kushtetutës. Instituti Kosovar për Qeverisje Lokale (KLGJ). Qershor, 2009.
- Interviste e Ministrit Ferati për Gazetën Kosova Sot. Kosova Sot. 13 Mars, 2010.
- Interviste e Ministrit Ferati për Gazetën Lajm. Lajm Neëspaper. 16 Dhjetor, 2009.
- Interviste me Bajrush Ymerin, Kryetar i Novobërdë. Mbajtur më 31 Mars, 2010.
- Interviste me Besim Kamberaj. Drejtor i Departamentit për Zhvillim Rajonal dhe Integritime Evropiane. MAPL. 18 Maj, 2010.
- Interviste me Agron Maxhuni, Drejtor i Ligjor, Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal. Mbajtur më 16 Prill, 2010.

- Interviste me Fatmir Matoshin, Drejtori i D - Press Radio Kamenicës. Mbajtur me 31 Mars, 2010.
- Interviste me Drejtorin e Administratës së MAPL, Rozafa Ukimeraj. Mbajtur me 29 Mars, 2010.
- Interviste me Sekretarin Permanent të MAPL, Besnik Osmani. Mbajtur me 21 Prill, 2010.
- Interviste me Kryetarin e Kuvendit Komunal të Kamenicës, Enver Mavriqi, Mbajtur me 31 Mars, 2010.
- Interviste me Arben Gashin (EMI) dhe Rreze Dulin (UNDP).
- Strategjia Legjislative e Qeverisë së Kosovës për 2010. [http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/STRATEGJIA_LEGJISLATIVE_TRI_GJUHE+_Vendimi-_e_plotesuar\(1\).pdf](http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/STRATEGJIA_LEGJISLATIVE_TRI_GJUHE+_Vendimi-_e_plotesuar(1).pdf).
- Ligji mbi Vet-qeverisjen Lokale (Ligji Nr. 03/L-040), http://www.assemblykosova.org/common/docs/ligjet/2008_03-L040_en.pdf, vizituar më 15 Mars, 2010.
- Rezultatet e Zgjedhjeve Lokale për 2009. CEC. <http://www.cec-ko.org/en/index.html>
- Takim me Veton Mujaj, Drejtor Ekzekutiv i Syri i Vizionit, Pejë, Kosovë. Mbajtur më 15 Shkurt, 2010.
- MEF Korniza e Shpenzimeve Afat Mesme 2010-2012. Ministria e Ekonomisë dhe Financave. <http://www.mef-rks.org/en/download/519-mid-term-expenditure-frameëork>. Vizituar më 2 Maj, 2010.
- Memorandum i Mirëkuptimit për Bartjen e Kompetencave. MAPL
- Memorandum i Mirëkuptimit i Nënshkruar për Transfer të Përgjegjësisë nga Komunitet Amë në Komunitet e sapokrijuara. 31 Mars, 2010.
- Serbët Lokal të Marrin Pjesë në Zgjedhje. Gazeta Lajm. 22 Prill, 2010.
- Raport mbi Projektet e Kompletuara gjatë vitit 2009. Departamenti i Reformave dhe Integritimeve Evropiane, MAPL. Publikuar në Dhjetor, 2009.
- Korporata Zvicerane për Zhvillim. http://www.swiss-cooperation.admin.ch/kosovo/en/Home/Domains_of_Cooperation/Rule_of_Laë_and_Democracy/Sëiss_Kosovo_Local_Governance_and_Decentralisation_Support_LOGOS.

- Transferi i Kompetencave (Informatë). MLGA. 20 Prill, 2010.
- Vetëvendosje Gazeta Javore 10 Maj, 2010, nr. 244. Lëvizja Vet-Vendosje.
http://vetevendosje.org/sh/images/stories/Gazeta/vetevendosje_244.pdf
- Raport Pune për Grupet Punuese mbi Decentralizimin (Prill 2009 – Shkurt, 2010). MAPL

Kosovo Local Government Institute
Adresa: Fehmi Agani rruga, 25/1 Prishtinë, Kosovë, 10000
E-mail: klg.institute@gmail.com
Tel: +381 38 225 625 or 044-640164
Webpage: www.klg-institute.org